Atrakcyjność inwestycyjna województwa kujawsko-pomorskiego – raport syntetyczny z wyników badania

Toruń, styczeń 2023

Małgorzata Jaworek
Włodzimierz Karaszewski
Magdalena Kuczmarska
Marcin Kuzel
Małgorzata Szałucka
Małgorzata Krajewska
Ewa Siemińska

Atrakcyjność inwestycyjna województwa kujawsko-pomorskiego – raport syntetyczny z wyników badania

zrealizowanego przez zespół Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu pod kierunkiem dr hab. inż. Małgorzaty Jaworek, prof. UMK,
zleconego przez Pomorską Specjalną Strefę Ekonomiczną sp. z o.o.

Autorzy raportu:

Małgorzata Jaworek
Włodzimierz Karaszewski
Magdalena Kuczmarska
Marcin Kuzel
Małgorzata Szałucka
Małgorzata Krajewska
Ewa Siemińska

UNIWERSYTET MIKOŁAJA KOPERNIKA W TORUNIU

Polska Strefa Inwestycji

POMORSKA SPECJALNA STREFA EKONOMICZNA

Toruń, styczeń 2023

Spis treści

Wstęp 9

I. Atrakcyjność inwestycyjna, jej pomiar i ocena 11

II. Województwo kujawsko-pomorskie – wybrane charakterystyki 15

III. Ocena atrakcyjności inwestycyjnej województwa kujawsko-pomorskiego na tle kraju w świetle danych statystycznych 36

IV. Ocena atrakcyjności inwestycyjnej podregionów województwa kujawsko-pomorskiego w świetle danych statystycznych 46

V. Atrakcyjność inwestycyjna województwa kujawsko-pomorskiego w opinii ekspertów 48

VI. Atrakcyjność inwestycyjna województwa kujawsko-pomorskiego – ocena przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym 50

VII. Brzeska Strefa Gospodarcza 58

VIII. Analiza SWOT województwa kujawsko-pomorskiego 63

Wnioski 66

Metodyka badania 72

Od Prezesa Zarządu
Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej

Oddajemy na Państwa ręce raport syntetyczny, w którym zaprezentowane zostały w skrótowej postaci wyniki projektu naukowo-badawczego pod nazwą „Atrakcyjność inwestycyjna województwa kujawsko-pomorskiego". Projekt ten został zrealizowany przez pracowników Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu we współpracy z Kujawsko-Pomorskim Urzędem Wojewódzkim, gminą Brześć Kujawski oraz Pomorską Specjalną Strefą Ekonomiczną.

Wyniki badania są rezultatem analizy zarówno warunków lokalizacyjnych, które sprzyjają podjęciu decyzji o inwestycji, jak i infrastruktury technicznej i społecznej, a także gruntów i zasobów lokalnych, stanowiących atut i wyróżniających województwo kujawsko-pomorskie od pozostałych regionów. Ważnym, oryginalnym elementem projektu było badanie eksperckie, do którego zaproszono przedsiębiorstwa prowadzące swoją działalność na terenie województwa, a także podmioty reprezentujące otoczenie okołobiznesowe.

Raport zawiera ważne wnioski nie tylko dla inwestorów, ale także dla nas – instytucji mających na celu rozwijać przedsiębiorczość i dbać o wzrost gospodarczy. Badanie to stanowi ważny krok w drodze do tworzenia najlepszych warunków inwestycyjnych. Jego wyniki pozwoliły zdefiniować mocne strony regionu, a także obszary nad którymi należy popracować. Do takich obszarów zaliczamy między innymi rozwój innowacji. Jako Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna poczyniliśmy już działania w celu zniwelowania tej bariery, poprzez uruchomienie w województwie Centrum Programowania Robotów Przemysłowych. Centrum to miejsce, w którym młodzież z różnych poziomów kształcenia, a także pracownicy firm, mogą podnosić swoje kwalifikacje i zdobywać uprawnienia po to, aby w przyszłości gospodarka mogła zautomatyzować procesy produkcji. Poprzez naukę w CPRP uzupełnimy deficyt kadry z umiejętnościami z zakresu robotyzacji.

Jesteśmy dumni, że możemy zarządzać właśnie tą częścią kraju z ramienia Polskiej Strefy Inwestycji. Niewątpliwie możliwości wynikające z ustawy o wspieraniu nowych inwestycji, dają ogromną szansę nie tylko przedsiębiorstwom, ale także całemu regionowi, wpływając na jakość życia mieszkańców, między innymi dzięki nowym miejscom pracy. Wierzę, że wspólnymi siłami przy wsparciu jednostek samorządu terytorialnego, instytucji otoczenia biznesu oraz przedsiębiorców i mieszkańców województwa, stworzymy w tym miejscu najlepsze warunki inwestycyjne w kraju.

Przemysław Sztandera

Słowo Wojewody Kujawsko-Pomorskiego

Do Państwa rąk został oddany raport syntetyczny prezentujący w skróconej postaci wyniki projektu badawczego pn. „Atrakcyjność inwestycyjna województwa kujawsko-pomorskiego". Cieszę się, że mogłem być jednym z inicjatorów prac, które doprowadziły do powstania tego dokumentu. Dziękuję Pani dr hab. inż. Małgorzacie Jaworek, prof. UMK oraz zespołowi badawczemu Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, który pod jej kierunkiem zrealizował to ogromne przedsięwzięcie. Słowa wdzięczności kieruję również pod adresem Pana Przemysława Sztandery – Prezesa Zarządu Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, na zlecenie której raport ten powstał.

Pełny opis wyników badania, z którym się zapoznałem, zawiera obszerną bazę teoretyczną, charakterystykę społeczno-ekonomiczną naszego regionu, a w zasadniczej części – ocenę atrakcyjności Kujaw i Pomorza pod kątem ewentualnych inwestycji. Bardzo interesującym jego fragmentem jest studium przypadku – analiza atrakcyjności inwestycyjnej Brześcia Kujawskiego, jednego z miast naszego województwa. Korzystając z okazji, pragnę również podziękować Panu Tomaszowi Chymkowskiemu – Burmistrzowi Brześcia Kujawskiego, za owocną współpracę z zespołem UMK.

Nie będzie przesadą jeśli stwierdzę, że wyniki badania są bezcennym źródłem informacji dla potencjalnych inwestorów, zwłaszcza w obecnych, trudnych i niestabilnych czasach, które wymagają od uczestników procesu inwestycyjnego nie tylko fachowości, ale również umiejętności współpracy.

Ufam, że wykorzystanie wyników badania przyczyni się do rozwoju gospodarczego naszego regionu.

Mikołaj Bogdanowicz

Od Burmistrza
Brześcia Kujawskiego

Raport syntetyczny z wyników projektu badawczego „Atrakcyjność inwestycyjna województwa kujawsko-pomorskiego" to opracowanie ujmujące specyfikę i uwarunkowania rozwojowe regionu. Jestem głęboko przekonany, że przedstawiona analiza, podnosząc poziom wiedzy o czynnikach atrakcyjności inwestycyjnej województwa, stanie się skutecznym impulsem działań dla dalszego jego rozwoju.

Bardzo dziękuję Wojewodzie Kujawsko-Pomorskiemu – Panu Mikołajowi Bogdanowiczowi oraz Prezesowi Zarządu Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej – Panu Przemysławowi Sztanderze za inicjatywę podjęcia przedmiotowego projektu naukowo-badawczego, a także autorom raportu – zespołowi Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu i jego kierownikowi Pani dr hab. inż. Małgorzacie Jaworek, prof. UMK za pracę włożoną w przeprowadzenie badań.

Atrakcyjność inwestycyjna jest jednym z najważniejszych elementów kształtujących aktywność gospodarczą oraz determinujących konkurencyjność obszaru.

To dla nas ogromne wyróżnienie, że jako studium przypadku przyjęto zaprezentowanie Brzeskiej Strefy Gospodarczej. Sukcesy inwestorów, którzy już nam zaufali stanowią najlepszą rekomendację dla wszystkich poszukujących swojego miejsca na ulokowanie biznesu.

Tomasz Chymkowski

Wstęp

Raport zawiera skrótowy opis wyników projektu naukowo-badawczego pn. *Atrakcyjność inwestycyjna województwa kujawsko-pomorskiego*, zrealizowanego w 2022 roku przez zespół Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, na zlecenie Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej sp. z o.o. w Gdańsku. Ograniczono się w nim zasadniczo do zaprezentowania głównych czynników atrakcyjności inwestycyjnej. Pozostałe czynniki oraz jej bariery zostały szeroko omówione w raporcie końcowym z wyników badania.

Atrakcyjność inwestycyjna regionu (rozumiana jako stan) jest wynikiem oddziaływania licznych czynników oraz barier. Ich identyfikacja wraz z rozpoznaniem wpływu na decyzje inwestorów są niezbędne w formułowaniu programów działań na rzecz rozwoju gospodarczego i społecznego regionu. Wykonawcy badania wyrażając nadzieję, że jego rezultaty będą w tym pomocne, zwracają przy tym uwagę, iż zmienność w czasie czynników atrakcyjności oznacza potrzebę prowadzenia ciągłych badań, których wyniki powinny być uwzględniane przez organizacje zajmujące się wspieraniem przedsiębiorczości, a przede wszystkim przez instytucje odpowiedzialne za formułowanie instrumentów polityki gospodarczej.

Realizując projekt badawczy, którego wyniki są przedstawione w niniejszym raporcie, wykonawcy spotykali się z dużym wsparciem ze strony jego Zleceniodawcy. Składamy za nie serdeczne podziękowanie p. Przemysławowi Sztanderze – Prezesowi Zarządu Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej i na jego ręce: p. Maciejowi Kazienko – Wiceprezesowi Strefy za cenne uwagi dotyczące procedury badawczej oraz sformułowań zawartych w projekcie raportu końcowego z wyników badania, p. Joannie Gasek – Zastępcy Dyrektora Działu Inwestycji Strefowych, a także pozostałym pracownikom Strefy zaangażowanym w tematykę projektu.

Na każdym etapie realizacji projektu zespół wykonawców doświadczał niezwykłej życzliwości i pomocy p. Mikołaja Bogdanowicza – Wojewody Kujawsko-Pomorskiego, za które wyrażamy głęboką wdzięczność. Dziękujemy p. Tomaszowi Chymkowskiemu – Burmistrzowi Brześcia Kujawskiego za dzielenie się z nami bogatym doświadczeniem w tworzeniu Brzeskiej Strefy Gospodarczej oraz obserwacjami jej działalności. Słowa podziękowań kierujemy pod adresem uczestniczących w badaniu ekspertów, a przede wszystkim przedsiębiorstw, które przyjęły zaproszenie do udziału w nim. Dziękujemy za wyrażone oceny i spostrzeżenia. Były one podstawą sformułowanych wniosków dotyczących rzeczywistej atrakcyjności inwestycyjnej województwa.

Dziękujemy p. Michałowi Kraszewskiemu – prowadzącemu działalność pod firmą Całkiem Wysokie Loty w Gołaszewie Kujawskim – za przekazanie praw do fotografii jego autorstwa. Nie tylko ubogaciły one niniejsze opracowanie, ale pokazały województwo kujawsko-pomorskie jako miejsce o szczególnych walorach w szerokim spektrum atrakcyjności.

w imieniu wykonawców
Małgorzata Jaworek
kierownik projektu

I.

Atrakcyjność inwestycyjna, jej pomiar i ocena

Atrakcyjność inwestycyjna regionu to zbiór czynników branych pod uwagę w jego wyborze jako miejsca dokonania inwestycji – zarówno przez inwestorów, których siedziba znajduje się poza jego obszarem, jak i podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na jego obszarze. Podstawowymi przesłankami decyzji inwestorów są oceny korzyści lokalizacji.

Atrakcyjność inwestycyjną regionu można oceniać jako potencjalną i rzeczywistą. Pierwsza wynika z oceny czynników, które mogą być potencjalnie uwzględniane w wyborze danego obszaru jako miejsca inwestycji i znaczenia określonego czynnika dla inwestorów, natomiast rzeczywista z retrospektywnej oceny podjętej przez nich decyzji o wyborze danego regionu jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej.

Pomiar atrakcyjności inwestycyjnej może być dokonywany na różnych poziomach agregacji analizowanych jednostek podziału przestrzeni. W ujęciu krajowym atrakcyjność mierzona jest zazwyczaj dla poszczególnych województw, powiatów oraz gmin. W prezentowanym raporcie przedstawiono potencjalną atrakcyjność inwestycyjną województwa kujawsko-pomorskiego na tle pozostałych województw Polski, a także potencjalną atrakcyjność inwestycyjną poszczególnych jego podregionów – powiatów.

Ocena atrakcyjności inwestycyjnej ma zawsze charakter indywidualny. Inwestorzy, kierując się oczekiwanymi korzyściami, uwzględniają zazwyczaj konfigurację czynników lokalizacji, ale także wystąpienie określonego czynnika. W badaniu, którego wyniki są przedstawione w niniejszym raporcie, podstawowe czynniki atrakcyjności inwestycyjnej zostały ulokowane w ośmiu filarach:

- przedsiębiorczość,
- innowacyjność,
- infrastruktura społeczna,
- infrastruktura techniczna,
- ochrona środowiska,
- grunty i zasoby lokalowe,
- chłonność rynku,
- rynek pracy.

Przedsiębiorczość i innowacyjność charakteryzują otoczenie gospodarcze. Dla wielu inwestorów istotne znaczenie ma prowadzenie działalności w ośrodkach charakteryzujących się nie tylko rozwiniętą przedsiębiorczością, ale i określonymi cechami, wśród których szczególne miejsce ma innowacyjność. Otwiera to bowiem możliwości korzystania z efektów integracji zarówno pionowej i poziomej, jak i przestrzennej. Otoczenie gospodarcze o odpowiednim poziomie rozwoju technicznego ułatwia dostęp do potencjalnych kooperantów, stanowiąc istotny czynnik identyfikowany w decyzjach lokalizacyjnych inwestorów z zagranicy. W otoczeniu gospodarczym ważne miejsce zajmują instytucje otoczenia gospodarczego, a wśród nich Specjalne Strefy Ekonomiczne (SSE). Otoczenie gospodarcze tworzą również powoływane przez jednostki samorządów terytorialnych (często też działające w ich strukturach) instytucje, których celem statutowym jest wspieranie przedsiębiorczości. Należą do

nich inkubatory przedsiębiorczości, agencje rozwoju gospodarczego, centra obsługi inwestora, wsparcia biznesu itp. Ważne miejsce mają ośrodki naukowo-badawcze, których obecność, profil działalności, poziom prowadzonych prac i świadczonych usług mogą stanowić czynnik decydujący o wyborze lokalizacji, zwłaszcza przez przedsiębiorstwa sektora innowacyjnego. Obok tych instytucji należy wspomnieć o firmach doradczych, izbach gospodarczych itd.

W wielu przypadkach kwestią rozstrzygającą w wyborze miejsca prowadzenia działalności gospodarczej jest **stan infrastruktury społecznej**, którą tworzą ośrodki edukacyjne, ochrony zdrowia, socjalne, kulturalne, kultury fizycznej, sportu, turystyki i rekreacji. Pierwsze świadczą o szkolnictwie, jego strukturze i poziomie, a także otoczeniu naukowo-badawczym. Ich ocena dostarcza informacji o potencjalnym dostępie do szczególnie ważnych zasobów, którymi są zasoby pracy o oczekiwanych cechach (kwalifikacjach), czy możliwość korzystania z zaplecza naukowego. Bardzo ważną jest ocena dostępności do jednostek ochrony zdrowia i jakości świadczonych usług medycznych. Niebagatelne znaczenie ma też infrastruktura kulturalna, rekreacyjno-wypoczynkowa, a przy tym stan środowiska naturalnego.

Ocena **infrastruktury technicznej** dotyczy licznych charakterystyk począwszy od dostępności komunikacyjnej i transportowej, możliwości zaspokajania zapotrzebowania na energię elektryczną, warunków pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych, stanu wyposażenia w instalacje odzysku czy utylizacji odpadów. Dla licznych inwestorów podstawowym warunkiem wyboru miejsca lokalizacji jest uznanie infrastruktury komunikacyjnej regionu za odpowiednią. Uwzględnia się tu położenie względem drogowych połączeń krajowych i międzynarodowych, bliskość portów morskich, lotniczych itd. Warto przy tym zauważyć, że wymogi w tym obszarze są coraz wyższe. Dostępność komunikacyjna i transportowa ma bowiem istotne znaczenie w pozyskiwaniu zasobów, dla kontaktów z odbiorcami, kooperantami, dostawcami, a przy tym stanowi czynnik efektywności prowadzonej działalności poprzez wpływ na jej koszty.

Rosnąca świadomość znaczenia **stanu środowiska** i w tym kontekście niezbędność podejmowania działań ukierunkowanych na jego ochronę sprawia, że inwestorzy coraz częściej w swych decyzjach lokalizacyjnych uwzględniają stan istniejący, a także kierunki rozwoju regionu wyznaczone w przyjętych strategiach, a zwłaszcza zapisy obowiązujących programów ochrony środowiska. Należy tu zwrócić uwagę, iż dla coraz liczniejszej grupy potencjalnych inwestorów dbałość o środowisko naturalne jest czynnikiem zachęcającym do wyboru regionu jako miejsca inwestowania, a nawet więcej – może stanowić warunek lokalizacji działalności. Jako przykład może posłużyć stan zasobów wody podziemnej dla przemysłów wrażliwych na jakość wody, m.in. branży spożywczej czy wysokich technologii. Są jednak inwestorzy przeciwnie postrzegający dążenia do poprawy stanu środowiska naturalnego, dla których mniej restrykcyjne warunki środowiskowe zachęcają do inwestowania. Dotyczy to tzw. brudnych technologii.

Ważnym czynnikiem atrakcyjności inwestycyjnej regionu jest **dostępność gruntów i zasobów lokalowych** oraz ich ceny. Ograniczenia w dostępności gruntów mogą być związane z ich konkretnym przeznaczeniem określonym w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego czy ochroną przyrody. Warto tu dodać, że nie sam status obszaru jako chronionego, ale bliska odległość od tego rodzaju obszarów może w znacznym stopniu ograniczać lokalizację inwestycji związanych z działalnością przemysłową, w przeciwieństwie do inwestycji na rzecz działalności turystycznej. Oczywistym jest, że przewagi posiadają regiony

dysponujące gruntami o pożądanych wielkościach i stanie przygotowania pod zabudowę. Potencjał regionu, jakim jest zasób mieszkaniowy, odzwierciedla zestaw kategorii opisujących warunki funkcjonowania rynku mieszkaniowego i warunki mieszkaniowe ludności. Jest pewnym wyznacznikiem osiągniętego już poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego.

Rosnąca internacjonalizacja gospodarki światowej sprawia, iż wiele przedsiębiorstw prowadzi działalność w skali międzynarodowej postrzegając popyt w wymiarze globalnym. Nie oznacza to jednak, iż **chłonność lokalnego rynku** nie jest znaczącym wyznacznikiem atrakcyjności inwestycyjnej regionu. Dla przedsiębiorstw ukierunkowanych na rynek lokalny, ze względu na specyfikę produkcji czy świadczonych usług, chłonność tego rynku (popyt gospodarstw domowych, popyt instytucjonalny) ma podstawowe znaczenie, gdyż określa potencjalną skalę i strukturę sprzedaży na tym rynku.

Zasoby pracy, ich stan, cechy jakościowe i cena, są bez wątpienia jednymi z podstawowych czynników uwzględnianych w ocenie atrakcyjności inwestycyjnej regionu. Możliwość zatrudnienia pracowników o odpowiednich kwalifikacjach, umiejętnościach zawodowych i doświadczeniu to warunek podjęcia działalności gospodarczej na danym obszarze. Oczywiście potrzeby w tym zakresie są zróżnicowane w zależności od rodzaju działalności. Prowadzenie działalności produkcyjnej warunkowane jest w większym stopniu możliwością zatrudnienia pracowników z wykształceniem zawodowym niż w działalności usługowej, gdzie większe jest zapotrzebowanie na wysokokwalifikowanych pracowników z różnych dziedzin wykształcenia. Jednym z parametrów wskazujących na dostępność zasobów pracy jest stopa bezrobocia. Jej wysoki poziom oznacza, iż rynek pracy charakteryzuje duża skala podaży i w ślad za nią konkurencyjne ceny. Jednak w licznych przypadkach wysokie bezrobocie nie świadczy o możliwości zaspokojenia potrzeb zatrudniania pracowników o określonych kwalifikacjach (zwłaszcza wysokich). Tak więc ocena rynku pracy ma charakter wieloaspektowy.

***

W ocenie atrakcyjności inwestycyjnej regionu prowadzonej w celu sformułowania działań jakie należałoby podjąć dla jej podnoszenia, wyjątkowo ważne jest uwzględnienie wskazań inwestorów, którzy dokonali wyboru województwa jako miejsca prowadzenia (rozwoju) działalności gospodarczej, względnie osób (instytucji) uczestniczących w podejmowaniu decyzji o tym wyborze. Są one szczególnie cenne w identyfikacji czynników i barier atrakcyjności inwestycyjnej województwa, gdyż ukazują stan w jego rzeczywistej postaci. Poznanie opinii przedsiębiorców jest zadaniem bardzo trudnym, głównie z uwagi na ich coraz większą awersję do dzielenia się doświadczeniami, szczególnie w kwestiach dotyczących strategii działania. Na potrzebę identyfikacji tych ocen zwracali uwagę badacze atrakcyjności inwestycyjnej regionów Polski, jednak z uwagi na trudność w dostępie do danych pierwotnych ograniczano badania do atrakcyjności potencjalnej. Tak więc prezentowane w raporcie wyniki mają charakter oryginalny i unikatowy.

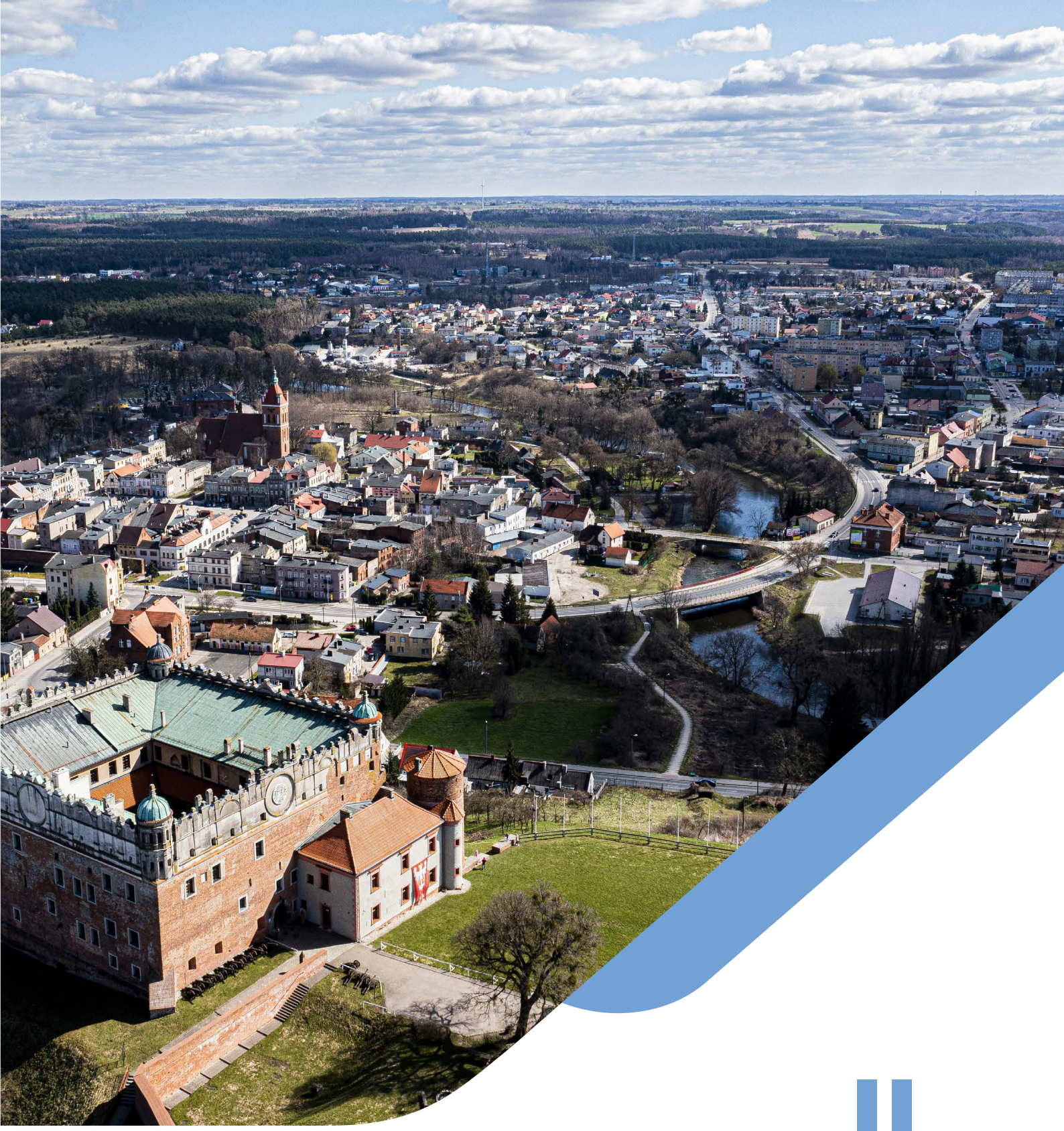

II.

Województwo kujawsko-pomorskie – wybrane charakterystyki

Udział w ludności kraju: 5,3%

Udział w powierzchni kraju: 5,7%

Udział w produkcie krajowym brutto: 4,4%

Udział gruntów rolnych w powierzchni gruntów rolnych kraju: 7,3%

Udział w produkcji rolniczej kraju: 7,5%

Udział w przemyśle kraju: 4,2% (produkcja sprzedana przemysłu)

Podział administracyjny

– 23 powiaty, w tym 4 grodzkie (Bydgoszcz, Toruń, Włocławek, Grudziądz) oraz 19 ziemskich,
– 144 gminy.

Główne ośrodki miejskie	Liczba mieszkańców
Bydgoszcz	337 666
Toruń	198 273
Włocławek	104 705
Grudziądz	90 890
Inowrocław	69 576

Położenie

Województwo kujawsko-pomorskie tworzą w głównej mierze dwie historyczne dzielnice – Kujawy i ziemia chełmińska. Województwo położone jest w środkowo-północnej części Polski i jednocześnie w centrum Europy, w atrakcyjnej odległości do najważniejszych europejskich centrów biznesowych. Graniczy bezpośrednio z pięcioma polskimi województwami: mazowieckim (Warszawa), warmińsko-mazurskim (Olsztyn), wielkopolskim (Poznań), pomorskim (Gdańsk) oraz łódzkim (Łódź).

Odległości do najważniejszych europejskich centrów biznesowych

Europa				Polska			
Bydgoszcz –	**km**	**Toruń –**	**km**	**Bydgoszcz –**	**km**	**Toruń –**	**km**
Amsterdam	1021	Amsterdam	1069	Białystok	408	Białystok	353
Ateny	2431	Ateny	2407	Gdańsk	168	Bydgoszcz	46
Belgrad	1265	Belgrad	1224	Gdynia	191	Gdańsk	168
Berlin	401	Berlin	449	Poznań	139	Gdynia	191
Berno	1320	Berno	1369	Katowice	406	Poznań	173
Budapeszt	969	Budapeszt	925	Kraków	483	Katowice	364
Helsinki	1196	Helsinki	1140	Lublin	466	Kraków	441
Kopenhaga	838	Kopenhaga	886	Łódź	223	Lublin	380
Lizbona	3148	Lizbona	3196	Szczecin	259	Łódź	181
Londyn	1466	Londyn	1514	Olsztyn	212	Szczecin	314
Madryt	2687	Madryt	2736	Rzeszów	513	Olsztyn	170
Oslo	1353	Oslo	1402	Toruń	46	Rzeszów	472
Paryż	1422	Paryż	1471	Warszawa	281	Warszawa	210
Praga	559	Praga	608	Wrocław	279	Wrocław	329
Rzym	1867	Rzym	1852				
Sofia	1728	Sofia	1687				
Wiedeń	782	Wiedeń	740				

Uwaga: wartości przybliżone – odległości w zależności od rodzaju środka transportu i wybranej trasy.
Źródło: opracowanie własne na podstawie Google Maps (data dostępu 06.05.2022).

Kujawsko-Pomorskie leży prawie całkowicie w pasie Wielkich Dolin, które wchodzą w skład 3 pojezierzy: Wielkopolskiego, Pomorskiego i Mazurskiego. Charakterystyczną cechą położenia województwa jest ulokowanie w miejscu krzyżowania się dwóch ważnych ciągów dolinnych – południkowej doliny Wisły i równoleżnikowego szlaku pradoliny, odwadnianego obecnie przez Drwęcę, ujście Brdy i Noteci. W miejscu ich przecięcia powstała Kotlina Toruńska, w której zlokalizowane są dwa główne miasta województwa – Bydgoszcz (siedziba Wojewody) oraz Toruń (siedziba Sejmiku i Zarządu Województwa). Zbiegają się tutaj wszystkie większe rzeki (Wisła, Drwęca, Noteć, Brda) i krzyżują główne szlaki komunikacyjne i transportowe, w tym te w ramach transeuropejskiej sieci transportowej TEN-T. Województwo posiada dobrze rozwiniętą sieć kolejową o znaczeniu regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Ponadto na jego terenie zlokalizowany jest Międzynarodowy Port Lotniczy w Bydgoszczy oraz kilka mniejszych lotnisk z przeznaczeniem cywilno-sportowym.

Struktura demograficzna

Województwo kujawsko-pomorskie zajmuje powierzchnię 17 972 km^2, a liczba jego ludności wynosi 2 027,3 tys. (według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021), z czego 48,4% stanowią mężczyźni, a 51,6% kobiety. Większość osób, bo 58,5%, mieszka w miastach. W województwie kujawsko-pomorskim, podobnie jak w kraju, obserwuje się spadek liczby ludności – w porównaniu do stanu obecnego w roku 1999, a więc roku jego powstania, województwo zamieszkiwało 2 068,9 tys. osób. Spadek liczby mieszkańców odnotowano we wszystkich powiatach grodzkich – Bydgoszczy, Grudziądzu, Toruniu i Włocławku. Spośród powiatów ziemskich największy spadek liczby mieszkańców miał miejsce w powiatach inowrocławskim i radziejowskim. Z kolei największy przyrost liczby mieszkańców odnotowały powiaty ziemskie: bydgoski, toruński, brodnicki, nakielski i świecki. Do zasadniczych czynników wpływających na utrzymujący się spadek liczby ludności w województwie należą międzywojewódzkie ruchy migracyjne – w latach 2015–2020 różnica pomiędzy liczbą wymeldowań z województwa kujawsko-pomorskiego do innych województw i odpowiednio zameldowań w województwie wyniosła 12,6 tys. osób.

Dominująca część mieszkańców województwa znajduje się w grupie produkcyjnej – 62,8%. Do grup przedprodukcyjnej i poprodukcyjnej zalicza się odpowiednio 15,1% i 22,1% osób zamieszkujących województwo kujawsko-pomorskie. Prognozy GUS wskazują, że liczba mieszkańców województwa będzie w dalszym ciągu ulegała zmniejszeniu. Spadek dotknie grup przedprodukcyjnej i produkcyjnej. W porównaniu z 2020 rokiem liczba osób w pierwszej grupie spadnie w 2050 roku o prawie 30%, a w drugiej o niespełna 29%. W przeciwieństwie do tych grup wzrośnie liczba ludności w wieku poprodukcyjnym, aż o ponad 44%. Znajdzie to wyraz we wzroście poziomu współczynnika starości demograficznej (udziału osób w wieku ponad 65 lat w liczbie ludności ogółem).

Przedsiębiorczość

Według stanu na koniec 2020 roku w województwie funkcjonowało 113 561 przedsiębiorstw niefinansowych (jednostki, których główną działalnością jest produkcja i obrót dobrami lub świadczenie usług niefinansowych), co stanowiło 5,0% podmiotów tego rodzaju w Polsce. W strukturze aktywnych podmiotów niefinansowych dominowały przedsiębiorstwa mikro, które stanowiły 97,1% zbiorowości. Przedsiębiorstwa małe stanowiły 2,2%, średnie – 0,6%, a przedsiębiorstwa duże jedynie 0,1%. W ostatnich latach odnotowuje się wzrost liczby przedsiębiorstw, na co szczególny wpływ ma wzrost najmniejszych podmiotów.

W województwie kujawsko-pomorskim najwięcej podmiotów aktywnych zaangażowanych jest w sekcji „handel; naprawa pojazdów samochodowych" 22,5%. Kolejne miejsca zajmują: „budownictwo" z 17% udziałem, „opieka zdrowotna i pomoc społeczna" – 10,5%, „działalność naukowa, profesjonalna i techniczna" – 10,4%, „przetwórstwo przemysłowe" – 9,0%.

Wskazuje się, że kluczowymi dla województwa kujawsko-pomorskiego są: sektor BPO (ang. *Business Process Outsourcing*), który koncentruje się na świadczeniu specjalistycznych usług innym przedsiębiorstwom (podmioty tego sektora zlokalizowane są głównie w Bydgoszczy), sektor chemiczny (z reprezentantami we Włocławku, Toruniu, Inowrocławiu, Bydgoszczy i Świeciu), sektor elektromaszynowy (z przedstawicielami w Bydgoszczy, Toruniu, Grudziądzu, Inowrocławiu, Tucholi) oraz sektor spożywczy (Invest in Kujawsko-Pomorskie, 2022).

Przedsiębiorstwa niefinansowe prowadzące działalność gospodarczą według kryterium rodzaju działalności – Kujawsko-Pomorskie

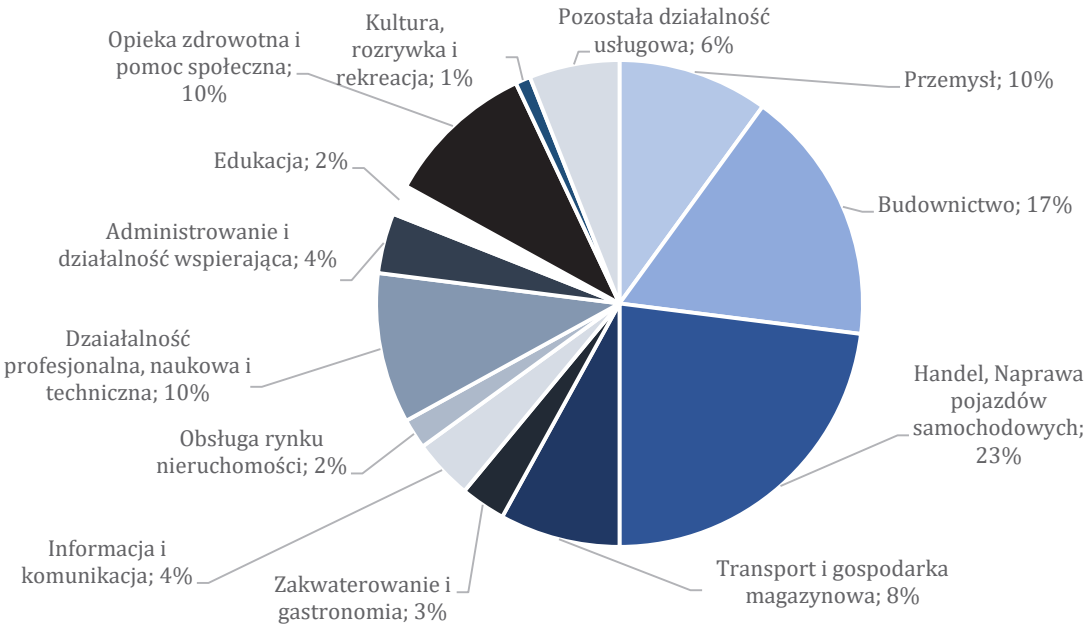

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Innowacyjność

Nakłady na działalność B+R

W ostatnich latach obserwowany jest systematyczny wzrost nakładów B+R w województwie. W 2020 roku nakłady na działalność B+R w województwie kujawsko-pomorskim wynosiły 0,89 mld zł, co stanowiło 2,7% nakładów krajowych. W przeliczeniu na jednego mieszkańca dało to wartość 431,6 zł, co stanowiło 51,1% średniej krajowej.

Podmioty działające w obszarze B+R

Potencjał badawczy województwa stanowi 294 podmiotów (6381 dla kraju) działających w obszarze B+R, z czego zdecydowana większość aktywnych badawczo jednostek funkcjonuje w sektorze przedsiębiorstw (275). W działalność B+R zaangażowanych jest 7 512 osób z personelu wewnętrznego, co oznacza 3,3% personelu zaangażowanego w działalność B+R w kraju.

Aktywność inwestycyjna podmiotów w zakresie B+R

Aktywność innowacyjną wykazuje odpowiednio 27,2% przedsiębiorstw usługowych i 24,3% przedsiębiorstw przemysłowych województwa, co znajduje przełożenie na średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie podmiotów w Kujawsko-Pomorskim na poziomie 25,8%. Innowacje produktowe są częściej wprowadzane przez przedsiębiorstwa przemysłowe (13,9%) aniżeli usługowe (7,8%), natomiast w innowacjach procesów biznesowych przodują przedsiębiorstwa usługowe (25,8%) przed przemysłowymi (21,2%).

Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych województwa kujawsko-pomorskiego

Wartość nakładów na działalność innowacyjną w 2020 roku wyniosła 561,64 mln zł, co stanowi 2,8% nakładów na działalność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych dla kraju. W przeliczeniu na 1 osobę aktywną zawodowo dało to kwotę 1 343 zł, co odpowiada 59% wartości wskaźnika dla Polski.

Zgłoszone wynalazki do Urzędu Patentowego RP

W województwie kujawsko-pomorskim zgłoszono 171 wynalazków do Urzędu Patentowego RP i udzielono 68 patentów, co przekłada się odpowiednio na 4,3% ogółu zgłoszeń wynalazków oraz 3% udzielonych patentów w tym okresie w Polsce.

Infrastruktura społeczna

Infrastruktura edukacyjna

Znaczna liczba szkół zawodowych

W Kujawsko-Pomorskim znajdują się 112 licea ogólnokształcące, 90 szkół branżowych I stopnia i 132 technika. Liczba szkół zawodowych zlokalizowanych w regionie znacznie przekracza ich średnią dla województw w skali kraju. Niemal połowa uczniów branżowych szkół I stopnia uczęszcza na kierunki inżynieryjno-techniczne.

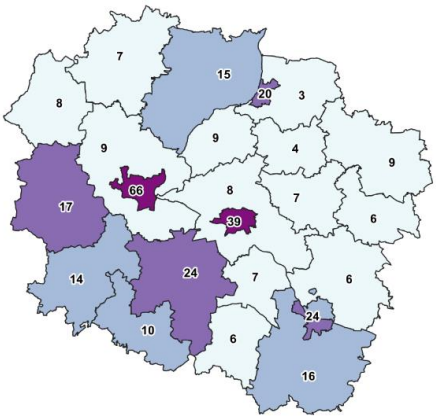

Licea ogólnokształcące, szkoły branżowe I stopnia i technika (stan na 2020 rok)

Jednostka	Licea ogólnokształcące	Szkoły branżowe I st.	Technika
Kujawsko-Pomorskie	112	90	132
Średnia dla Polski	138	80	124

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W województwie funkcjonuje 17 szkół wyższych, w tym:

- 2 uniwersytety (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu i Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy),
- Politechnika Bydgoska im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich,
- Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy,
- Państwowa Akademia Nauk Stosowanych we Włocławku,
- oraz uczelnie niepubliczne (m.in. Wyższa Szkoła Bankowa w Toruniu, Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy, Kujawska Szkoła Wyższa we Włocławku).

Liczba studentów w Kujawsko-Pomorskim (stan na 2018 rok)

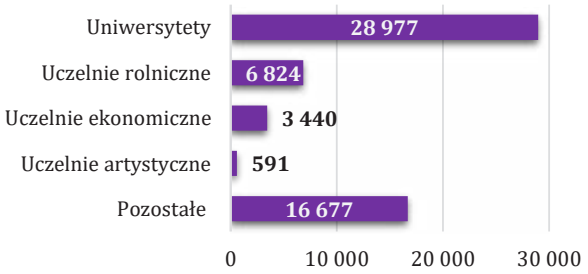

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Infrastruktura społeczna

Infrastruktura ochrony zdrowia

W Kujawsko-Pomorskim usługi medyczne świadczy ponad 900 przychodni.

Najwięcej zlokalizowanych jest w Bydgoszczy (207), Toruniu (116), Włocławku (78), powiecie inowrocławskim (56) i Grudziądzu (43).

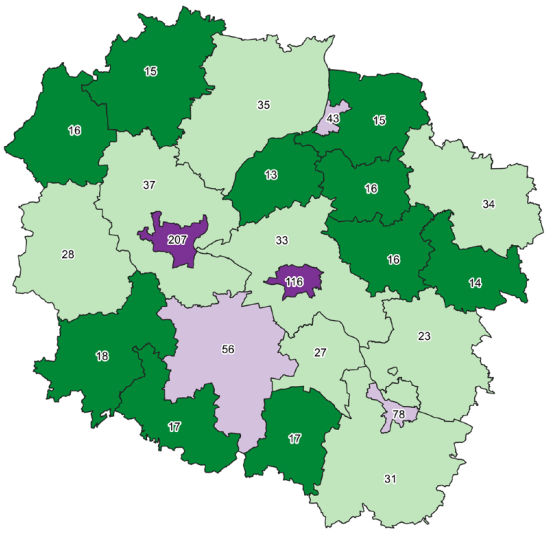

Przychodnie lekarskie (stan na 2020 rok)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W województwie znajduje się 40 szpitali ogólnych.

W 2020 roku aż 11 z nich zostało wyróżnionych w rankingu 100 najlepszych szpitali zabiegowych, wielospecjalistycznych i onkologicznych w Polsce, sporządzonym przez Centrum Monitorowania Jakości w Ochronie Zdrowia i dziennik „Rzeczpospolita". Pod względem liczby wyróżnionych szpitali województwo kujawsko-pomorskie zajęło 2. miejsce w Polsce. W rankingu najwyżej uplasowano Centrum Onkologii im. prof. Franciszka Łukaszczyka w Bydgoszczy (2. miejsce) i 10. Wojskowy Szpital Kliniczny z Polikliniką w Bydgoszczy (15. miejsce).

Kujawsko-Pomorskie posiada bogatą bazę szpitali uzdrowiskowych i sanatoriów.

Pod względem liczby tego typu placówek województwo zajmuje 4. miejsce w Polsce, natomiast pod względem ich dostępności, mierzonej średnią liczbą łóżek w tych obiektach – 2. miejsce. Miejscowościami posiadającymi szczególne walory uzdrowiskowe są Ciechocinek, Inowrocław i Wieniec Zdrój. Uzdrowiska te oferują usługi lecznicze z wykorzystaniem solanki i wód termalnych.

Infrastruktura społeczna

Infrastruktura kulturalna i sportowa

W województwie znajduje się ponad 70 obiektów kulturalnych.

46 z nich stanowią muzea, 7 teatry i instytucje muzyczne, a pozostałe 19 kina. Wśród głównych placówek kultury wymienić należy: Operę Nova w Bydgoszczy, Teatr im. Wilama Horzycy w Toruniu, Kujawsko-Pomorski Impresaryjny Teatr Muzyczny w Toruniu, Filharmonię Pomorską im. I.J. Paderewskiego w Bydgoszczy, Ośrodek Chopinowski w Szafarni, Muzeum Archeologiczne w Biskupinie, Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku, Muzeum Etnograficzne im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej w Toruniu. Ważnym obiektem kulturalnym województwa jest Centrum Kulturalno-Kongresowe Jordanki w Toruniu.

Kujawsko-Pomorskie słynie z licznych wydarzeń kulturalnych o zasięgu krajowym i międzynarodowym.

Do najważniejszych festiwali organizowanych w województwie należą: Międzynarodowy Festiwal Autorów Zdjęć Filmowych EnergaCAMERIMAGE, Bydgoski Festiwal Operowy, Bydgoski Festiwal Muzyczny, Festiwal Muzyki i Sztuki Krajów Bałtyckich PROBALTICA, Międzynarodowy Festiwal Filmowy TOFIFEST, Międzynarodowy Festiwal Teatralny KONTAKT, Bella Skyway Festival oraz JAZZ Od Nowa Festival.

Pod względem liczby obiektów sportowych województwo kujawsko-pomorskie zajmuje 9. miejsce w Polsce.

W regionie znajdują się liczne boiska (piłkarskie, do koszykówki, siatkówki, piłki ręcznej, uniwersalne), hale sportowe, stadiony, korty tenisowe, kryte pływalnie, skateparki, lodowiska i strzelnice. Kujawsko-Pomorskie jest organizatorem wysokiej rangi imprez sportowych, szczególnie w zakresie lekkiej atletyki i sportu żużlowego. Wśród nich szczególne miejsce zajmuje mityng ORLEN Copernicus Cup Toruń, w którym biorą udział największe gwiazdy polskiej i światowej lekkoatletyki. W 2021 roku Toruń był również gospodarzem 36. Halowych Mistrzostw Europy w Lekkiej Atletyce.

Kujawsko-Pomorskie dysponuje szczególnie dobrze rozwiniętą infrastrukturą sportową umożliwiającą rekreację na świeżym powietrzu.

W województwie znajduje się blisko 500 siłowni zewnętrznych oraz gęsta sieć ścieżek rowerowych. Pod względem długości dróg dla rowerów Kujawsko-Pomorskie zajmuje 4. miejsce w Polsce (1 219,8 km). Odbywają się tu liczne rajdy rowerowe, będące dla miłośników dwóch kółek wspaniałą okazją do poznania walorów przyrodniczych regionu.

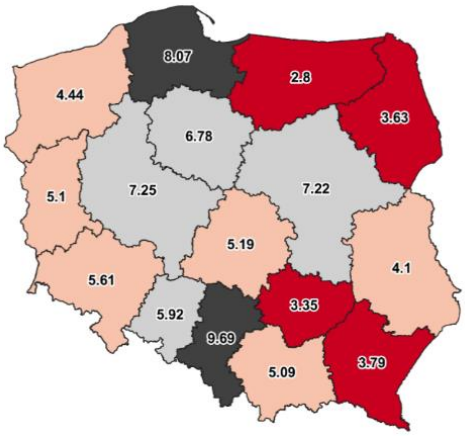

Drogi dla rowerów na 1000 km (km, stan na 2020 rok)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Infrastruktura techniczna

Województwo kujawsko-pomorskie cechują dobra dostępność komunikacyjna i transportowa oraz wysoki potencjał w zakresie wykorzystywania odnawialnych źródeł energii.

Infrastruktura komunikacyjna i transportowa

Region leży w Paneuropejskim Korytarzu Transportowym nr VI (Bałtyk-Adriatyk), który łączy Skandynawię z Południem Europy. Przez województwo przebiegają: autostrada A1 (E75) (Gdańsk – Toruń – Katowice – Gorzyczki – kierunek: Republika Czeska); droga krajowa nr 5 (E-261), będąca odgałęzieniem korytarza transportowego nr VI (Grudziądz – Świecie – Bydgoszcz – Poznań – Wrocław: kierunek Republika Czeska) i wiodąca do korytarza nr II; droga krajowa nr 10 (Warszawa – Toruń – Bydgoszcz – Szczecin – kierunek: Niemcy); droga krajowa nr 15 (Trzebnica – Krotoszyn – Inowrocław – Toruń – Brodnica – Ostróda); droga krajowa nr 80 (Bydgoszcz – Toruń – Lubicz). Rozbudowywana jest trasa S10 Bydgoszcz – Toruń, a w przygotowaniu jest rozbudowa trasy S5 Grudziądz – Ostróda.

Zgodnie ze stanem na 2020 rok łączna długość dróg ekspresowych i autostrad na terenie województwa wynosiła 273 km, dróg o nawierzchni twardej 19,1 tys. km, a dróg o nawierzchni twardej ulepszonej 17,2 tys. km. Długość dróg gminnych i powiatowych o twardej

nawierzchni przypadająca na 10 tys. ludności była w województwie kujawsko-pomorskim wyższa niż w całej Polsce – w latach 2015-2020 średnio o 12,4%.

Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 10 tys. ludności (km)

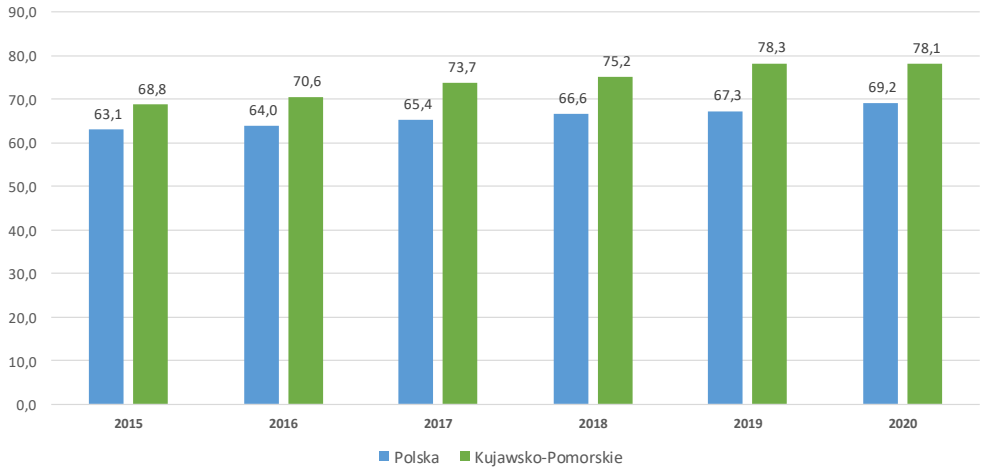

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Kujawsko-Pomorskie dysponuje dobrze rozwiniętą siecią kolejową o znaczeniu regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Szczególnie ważne są linie: towarowa o oznaczeniu C-E 65 (Tczew – Bydgoszcz –Inowrocław – Zduńska Wola – Tarnowskie Góry – Pszczyna), łącząca północą i południową część kraju w ramach Paneuropejskiego Korytarza Transportowego; kolejowa nr 353 (Poznań – Inowrocław – Toruń – Olsztyn – Korsze), biegnąca z zachodniej do wschodniej granicy Polski. Najważniejszymi regionalnymi węzłami kolejowymi są: Bydgoszcz, Toruń, Włocławek i Inowrocław. Od 2008 roku dostępny jest bilet aglomeracyjny, umożliwiający przejazd na trasie Bydgoszcz – Toruń i Toruń – Bydgoszcz oraz korzystanie z komunikacji miejskiej przez godzinę w jednym z tych miast (w ramach projektu BiT City), a także zintegrowany bilet regionalny Włocławek – Toruń, obejmujący podróż pociągiem i przejazdy komunikacją miejską w mieście będącym celem podróży przez godzinę.

Łączna długość eksploatowanych w 2020 roku linii kolejowych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego wynosiła 1,2 tys. km, czyli 6,2% całkowitej długości trakcji kolejowych w Polsce (6. miejsce w kraju). Na linie zelektryfikowane przypadało przy tym 563 km, a długość linii dwu- i więcej torowych wynosiła 537 km. Na terenie województwa funkcjonowało w tym czasie 1297 krajowych linii regularnej komunikacji autobusowej (najwięcej w całym kraju) i było zarejestrowanych ponad 3 tys. taksówek.

Na terenie województwa zlokalizowany jest Międzynarodowy Port Lotniczy im. Ignacego Jana Paderewskiego w Bydgoszczy, położony w odległości 3 km od centrum miasta. W latach 2015–2020 lotnisko obsługiwało około 370 tys. pasażerów rocznie, z czego najwięcej w 2019 roku – 425,2 tys. (w 2020 roku nastąpił spadek do 128 tys., a w 2021 roku do

zaledwie 2,4 tys., jednak w I kwartale 2022 roku odprawiono już 35,7 tys. pasażerów). Aktualnie Port Lotniczy w Bydgoszczy oferuje regularne połączenia z Birmingham, Dublinem, Londynem i Warszawą, a także loty czarterowe do Grecji i Turcji. Na lotnisku działa także terminal cargo (certyfikat agenta obsługi naziemnej Nr PL-23H/10 w zakresie obsługi ładunków) z hangarem o powierzchni 500 m^2 z nowoczesnymi strefami importu i eksportu oraz placem manewrowym z drogą wewnętrzną o powierzchni 1500 m^2. W regionie działają także lotniska cywilne i sportowe oraz lądowiska: Lotnisko Bydgoszcz-Biedaszkowo (lotnisko cywilne, sportowe); Port Lotniczy Toruń (lotnisko cywilne, sportowe); Lotnisko Włocławek-Kruszyn (lotnisko cywilne, sportowe); Lotnisko Inowrocław-Latkowo (lotnisko cywilne, sportowe); Lotnisko Lisie Kąty k. Grudziądza (lotnisko cywilne, sportowe); Lądowisko Chełmża (lotnisko cywilne, sportowe); Lądowisko Watorowo k. Chełmna (lądowisko cywilne, wielofunkcyjne).

Przez województwo kujawsko-pomorskie przebiegają dwie z trzech prowadzących przez Polskę międzynarodowych dróg wodnych. Pierwsza to E-70, która wiedzie przez Nakło nad Notecią, Bydgoszcz, Toruń, Chełmno i Grudziądz. Łączy ona Antwerpię w Belgii (przez Berlin w Niemczech) z Kłajpedą na Litwie. Obecnie celem jest rewitalizacja tego szlaku wodnego. Chodzi o przywrócenie żeglowności i stworzenie możliwości pełnego jego wykorzystania w żegludze turystycznej i w transporcie towarów. Druga, to droga wodna E-40, przebiegająca przez Bydgoszcz i łącząca Bałtyk z Morzem Czarnym. Wiedzie ona z Gdańska do Warszawy, a dalej Narwią i Bugiem do Brześcia, gdzie łączy się z drogą wodną prowadzącą przez Polesie do Dniepru. E-40 nie została dotychczas użeglowniona.

Strategiczne położenie regionu oraz dobra dostępność transportowa sprzyjają rozwojowi na jego terenie m.in. centrów logistyczno-dystrybucyjnych i magazynowych. Ważne w tym kontekście są plany utworzenia platformy multimodalnej (przeładunkowego węzła transportowego) Bydgoszcz – Solec Kujawski oraz rozwój węzła logistycznego Bydgoszcz z terminalem intermodalnym Bydgoszcz Emilianowo w ramach transeuropejskiej sieci transportowej TEN-T.

Infrastruktura techniczna

Infrastruktura energetyczna – energia odnawialna

Chociaż miejsce wytwarzania energii elektrycznej (lokalizacja elektrowni) nie ma zasadniczego znaczenia dla jej dostępności dla odbiorców (ze względu na korzystanie z krajowej sieci przesyłowej), to jednak warto wskazać, że ten obszar infrastruktury nie pozostaje zaniedbany w województwie kujawsko-pomorskim. W ostatnich kilku latach moc zainstalowana w elektrowniach na terenie województwa została zwiększona z poziomu 1524 MW w 2015 roku do 2282 MW w 2020 roku, co oznacza wzrost o 49,8% (dla porównania w skali kraju odnotowano w tym czasie wzrost na poziomie 28,4%). Podobnie, uzyskano podniesienie mocy osiągalnej, przy czym tutaj skala wzrostu była jeszcze wyższa, bo wyniosła 60,3% w omawianym okresie (odpowiednio w skali kraju było to 24,5%). W latach 2015–2020 znacząco zwiększyła się także produkcja energii elektrycznej w województwie – z poziomu 3732 GWh w 2015 roku do 8134 GWh w 2020 roku, co oznacza blisko 2,2-krotny wzrost (w skali kraju był to wzrost 1-krotny).

Biorąc pod uwagę strukturę produkowanej energii elektrycznej, a więc udział energii odnawialnej wytwarzanej w elektrowniach wodnych i na paliwa odnawialne, województwo kujawsko-pomorskie zajmuje 5. pozycję wśród regionów Polski. W latach 2015–2020 średnioroczny udział tego rodzaju energii wynosił w województwie 28,1% (dla porównania w skali całego kraju kształtował się na poziomie 10,7%). Uwzględniając natomiast wszystkie źródła energii odnawialnej, ich średnioroczny udział w produkcji energii elektrycznej ogółem wynosił w województwie kujawsko-pomorskim aż 53,1% (w skali Polski 14,6%), co wskazuje na 3. jego lokatę wśród wszystkich polskich województw.

Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem – Kujawsko-Pomorskie na tle kraju (%)

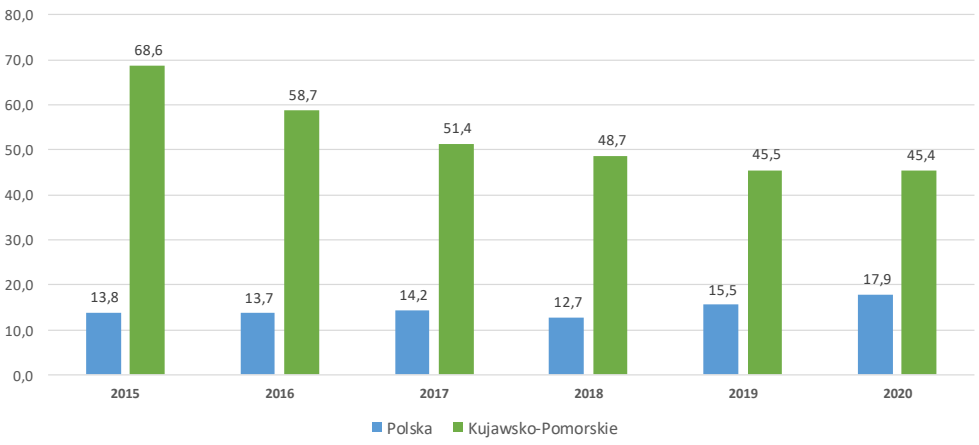

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W województwie kujawsko-pomorskim na koniec 2021 roku liczba instalacji odnawialnych źródeł energii wynosiła: na energię wiatrową – 312, energię słoneczną – 129, hydroenergię – 53, biogaz – 19, biomasę – 5.

Analizy Kujawsko-Pomorskiego Biura Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku zwracają uwagę, że największy potencjał energetyczny (realny do rynkowego wykorzystania) wśród wszystkich rodzajów odnawialnych źródeł energii ma w województwie kujawsko-pomorskim energetyka wiatrowa. Jej potencjał nie jest przy tym w dużym stopniu wykorzystany. Szacuje się, że znaczna część województwa (obszar południowy i południowo-wschodni – około 30% powierzchni) charakteryzuje się energią użyteczną wiatru rzędu 1250-2000 kWh/m^2/rok, co potwierdza dogodne warunki rozwoju energetyki wiatrowej w regionie. Obecnie rozwój tej energetyki jest szczególnie widoczny w powiatach: inowrocławskim, radziejowskim i włocławskim. Drugim co do wielkości rynkowym potencjałem energetycznym w województwie charakteryzuje się hydroenergetyka. Ponadto potencjał rolniczy województwa predestynuje je do rozwoju lokalnej energetyki rozproszonej w oparciu o biogaz, wytwarzany z odpadów z produkcji rolniczej i hodowlanej. Potencjał produkcji biogazu nie powinien pozostawać bez znaczenia, zwłaszcza że jest to stabilne, niezależne od pogody źródło energii odnawialnej.

Ochrona środowiska

Województwo kujawsko-pomorskie cechują dobry stan środowiska przyrodniczego i walory krajobrazowe.

Znacząca powierzchnia obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych

Powierzchnia obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych wynosiła 579 644,53 ha w 2020 roku, stanowiąc 32,3% powierzchni ogółem regionu. W ramach obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych w regionie można napotkać wszystkie ich formy poza parkami narodowymi. Bogata oferta walorów przyrodniczych i atrakcji turystycznych stwarza korzystne warunki do rozwoju turystyki w regionie.

Region dysponuje także relatywnie dużymi zasobami wód podziemnych.

Stanowią one 10% zasobów eksploatacyjnych wód podziemnych w kraju, plasując województwo na trzeciej pozycji z wartością wskaźnika na poziomie 1719,5 hm^3. Na przestrzeni ostatnich lat zaobserwowano wzrost zasobów wód podziemnych w województwie o ponad 13% i był to największy przyrost odnotowany w kraju.

Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w Polsce (w hm³)

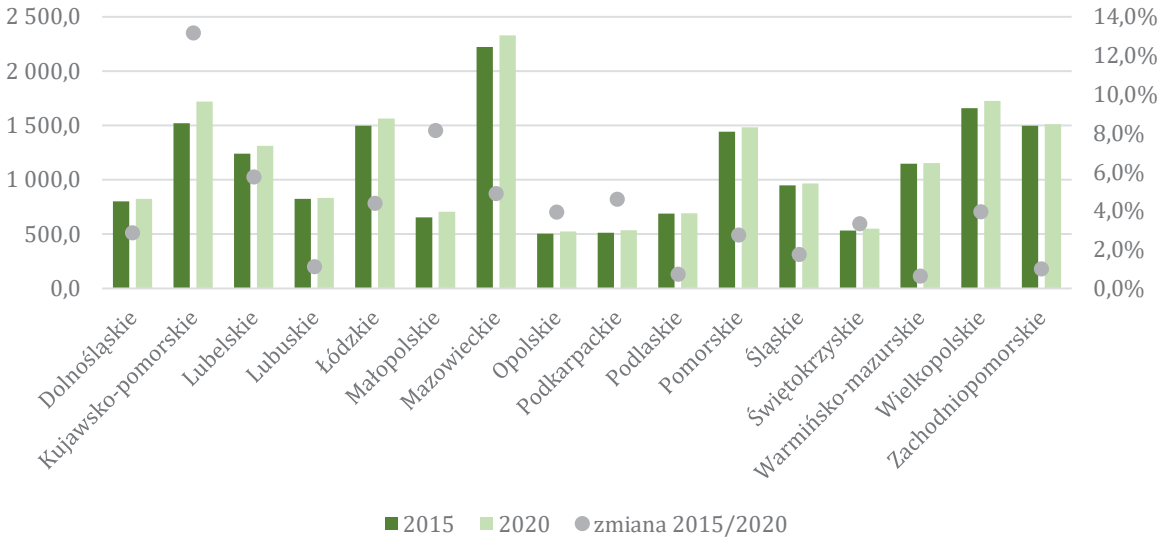

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Kierunki rozwoju województwa zapisane w *Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+* przewidują nasilenie działań zmierzających do zapewnienia możliwie najwyższego stopnia ochrony środowiska. Zostaną one sprecyzowane w dokumencie pn. Program ochrony środowiska województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2022–2030.

Grunty i zasoby lokalowe

Województwo kujawsko-pomorskie charakteryzuje duża dostępność terenów inwestycyjnych.

Dostępność terenów inwestycyjnych oceniana jest przez pryzmat ich potencjału lokalizacyjnego (rozmieszczenia) i infrastrukturalnego. Według stanu na dzień 31.12.2022 roku w bazie PAIH zarejestrowanych było 150 ofert dotyczących terenów i powierzchni produkcyjnych, magazynowych, usługowych, biurowych z całego województwa, z czego aż 134 oferty dotyczyły tylko terenów inwestycyjnych o łącznej pow. około 2,7 tys. ha.

Oferty terenów inwestycyjnych w województwie kujawsko-pomorskim w podziale na powiaty wg stanu na dzień 31.12.2022 roku – baza PAIH

Powiat	Liczba ofert inwestycyjnych	Łączna powierzchnia terenów w powiatach (ha)
Aleksandrowski	6	115,61
Brodnicki	3	13,2
Bydgoski	18	444,98
Chełmiński	0	0
Golubsko-dobrzyński	2	10,07
Grudziądzki	0	0
Inowrocławski	12	70,87
Lipnowski	0	0
Mogileński	1	32,37
Nakielski	9	207,59
Radziejowski	0	0
Rypiński	3	18,33
Sępoleński	0	0
Świecki	2	17,46
Toruński	10	853,02
Tucholski	4	30,89
Wąbrzeski	8	123,42
Włocławski	20	339,54
Żniński	5	190,31
m. Bydgoszcz	11	152,31
m. Grudziądz	3	22,63
m. Toruń	12	52,26
m. Włocławek	5	9,79
RAZEM	**134**	**2704,65**

Źródło: https://baza.paih.gov.pl/region/kujawsko-pomorskie (data dostępu 10.01.2023).

Oferty terenów inwestycyjnych są zróżnicowane powierzchniowo i funkcjonalnie, co pozwala spełnić oczekiwania inwestorów zarówno małych, jak i dużych, tworzących wielkopowierzchniowe obiekty produkcyjne, magazynowe, usługowe czy osiedla mieszkaniowe. Nawiązując do ofert zamieszczonych w bazie PAIH warto podkreślić, że w województwie kujawsko-pomorskim, jako jedynym w Polsce, znajdują się dwa bardzo duże potencjalne tereny

inwestycyjne (Dźwierzno i Emilianowo), na obszarze zarządzanym przez Pomorską Specjalną Strefę Ekonomiczną, która jest liderem w obsłudze projektów inwestycyjnych i współpracuje ze wszystkimi instytucjami otoczenia biznesu w regionie w tym zakresie.

Wybrane tereny inwestycyjne o znaczeniu strategicznym dla województwa kujawsko-pomorskiego

Tereny inwestycyjne o znaczeniu strategicznym w województwie kujawsko-pomorskim

Lp.	Identyfikacja adresowa	Opis terenu
1	**Centralny Park Inwestycyjny Dźwierzno** Obręb: Dźwierzno Gmina: Chełmża Powiat: toruński	**468 ha, z możliwością poszerzenia o kolejne 100 ha;** właściciel: KOWR. Teren bezpośrednio usytuowany przy A1, drodze wojewódzkiej DW nr 551 i drodze gminnej nr 100538C, DW nr 649 i drodze gminnej 100538C, aktualny dostęp do autostrady A1 – do węzła Lisewo drogą powiatową 1716c, odległość do autostrady – kilkanaście km. Teren aktualnie bez przypisanego projektu inwestycyjnego. Obszar wskazywany jako strategiczny dla rozwoju woj. kujawsko-pomorskiego. Wpisany do strategii rozwoju województwa. MPZP w trakcie procedowania, projektowane przeznaczenie: zabudowa produkcyjna, składy, magazyny. Obecne użytkowanie – rolnicze. Możliwość przygotowania, uzbrojenia i podziału całego obszaru pod wymagania potencjalnego inwestora/inwestorów.
2	**Park Przemysłowy Emilianowo** Obręby: Bydgoszcz, Brzoza, Przyłubie Powiaty: m. Bydgoszcz, gmina Nowa Wieś Wielka, gmina Solec Kujawski, powiat bydgoski	**400 ha, z możliwością poszerzenia do 1000 ha;** właściciel: Lasy Państwowe. Teren aktualnie bez przypisanego projektu inwestycyjnego, położony przy drodze krajowej DK 10. Obszar wskazywany jako strategiczny dla rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego. Tereny przyległe to: planowany terminal kolejowy – do realizacji przez podmiot Terminal Intermodalny Bydgoszcz Emilianowo sp. z o.o. i bliskie sąsiedztwo terenów inwestycyjnych w ramach Bydgoskiego Parku Przemysłowo-Technologicznego. Możliwość przygotowania, uzbrojenia i podziału całego obszaru pod wymagania potencjalnego inwestora/inwestorów.

Źródło: https://baza.paih.gov.pl/ (data dostępu 17.01.2023).

Sytuacja na rynku nieruchomości mieszkaniowych jest jednym z czynników determinujących rozwój regionu.

Popyt inwestycyjny i konsumpcyjny utrzymujący się do III kwartału 2022 roku przyczynił się do znacznego wzrostu liczby wniosków o wydawanie kolejnych pozwoleń na budowę mieszkań – w odniesieniu do liczby pozwoleń na budowę na 10 tys. mieszkańców województwo kujawsko-pomorskie plasuje się na średnim/wyższym poziomie. Z kolei mediana ceny nabycia mieszkania w województwie kujawsko-pomorskim wynosiła w grudniu 2022 roku – 355 765 zł, a w Polsce 527 106 zł , czyli była niższa o ok. 33% (tabelaofert.pl). W IV kwartale 2022 roku mediana ceny za 1 m^2 mieszkań w województwie kujawsko-pomorskim wynosiła 6 216 zł.

Zasoby pracy

Województwo kujawsko-pomorskie charakteryzuje korzystna sytuacja podażowa rynku pracy.

Wysokie są potencjalne rezerwy w grupie mieszkańców województwa w wieku produkcyjnym.

Udział pozostających bez zatrudnienia w tej grupie wyniósł w 2020 roku 6%. Wyższy odnotowały jedynie trzy województwa – podkarpackie (6,7%), świętokrzyskie (6,2%) i lubelskie (6,1%). W grupie kobiet z bezrobociem 7,4% województwo kujawsko-pomorskie znalazło się na drugim miejscu wśród województw kraju, za podkarpackim (7,6%). Warto też zwrócić uwagę, iż województwo kujawsko-pomorskie charakteryzowała największa różnica pomiędzy udziałem bezrobotnych kobiet i bezrobotnych mężczyzn – 2,7 punktów procentowych.

Stosunkowo wysoka dostępność pracowników jest czynnikiem zachęcającym do wyboru województwa jako miejsca prowadzenia (rozwoju) działalności gospodarczej.

Autorzy raportu sformułowali ten wniosek z ostrożnością, mając pełną świadomość, że rezerwy podażowe na rynku pracy mogą wynikać z niedopasowania struktury podaży pracy do struktury popytu w aspektach gałęziowo-branżowym, kwalifikacyjnym i przestrzennym. Tak więc postrzeganie bezrobocia jako czynnika świadczącego o potencjalnie większej łatwości pozyskania pracowników może być złudne.

Warto w tym kontekście odnotować, iż od dłuższego czasu województwo znajduje się w krajowej czołówce pod względem odsetka uczniów uczących się w szkołach kształcenia zawodowego w ogólnej liczbie młodzieży uczącej się.

Kształcenie zawodowe w regionie cieszy się wyższym powodzeniem wśród uczniów niż średnio w kraju. Potwierdzeniem tego może być drugie w 2020 roku, po województwie opolskim, miejsce w kraju według udziału absolwentów szkół branżowych I stopnia i techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i podstawowych.

Z ostatnich dostępnych danych wynika, że szkoły branżowe I stopnia w województwie prowadziły nauczanie w 90 kierunkach zawodowych.

Oferta edukacyjna szkół wyższych województwa powinna być w większym stopniu zorientowana na obecne i przyszłe potrzeby rynku pracy. Świadczy o tym chociażby niski odsetek studentów i absolwentów uczelni wyższych województwa kształcących się (którzy ukończyli studia) na kierunkach cieszących się szczególnym zainteresowaniem, w tym podgrup: biologiczna, nauk o środowisku, medyczna, fizyczna, matematyczna i statystyczna, technologii teleinformacyjnych, inżynieryjno-techniczna, architektury i budownictwa. Niemniej centralne położenie województwa, a przede wszystkim sąsiedztwo województw o bardziej rozwiniętym zakresie kształcenia sprawia, że stan ten nie oznacza istnienia poważnej bariery atrakcyjności inwestycyjnej województwa kujawsko-pomorskiego.

Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna

SSE podległe są ministrowi właściwemu do spraw gospodarki (obecnie jest to Minister Rozwoju i Technologii) i w całości stanowią Polską Strefę Inwestycji. Do głównych zadań spółek zarządzających SSE należy między innymi wydawanie w imieniu ministra do spraw gospodarki decyzji o wsparciu – czyli zwolnienia z podatku dochodowego na nowe inwestycje w ramach instrumentu „Polska Strefa Inwestycji"; prowadzenie działań promujących działalność gospodarczą i nowe inwestycje; podejmowanie działań przyczyniających się do polepszenia współpracy między przedsiębiorcami, lokalną społecznością oraz partnerami społecznymi; podejmowanie inicjatyw na rzecz uwzględniania na różnych poziomach kształcenia potrzeb rynku pracy.

Na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego działalność prowadzi Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna sp. z o.o. O jej aktywności świadczy umiejscowienie w publikowanym przez Financial Times rankingu fDi Global Free Zones of the Year 2022 na drugim miejscu w Europie i siódmym na świecie. W 2022 roku Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna udzieliła wsparcia 78 projektom inwestycyjnym o łącznym nakładzie przekraczającym 2,7 mld zł, co okazało się najlepszym wynikiem w Polsce.

Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna sp. z o.o. oferuje przedsiębiorcom działającym, bądź planującym rozpocząć działalność na terenie województwa, pomoc publiczną w postaci zwolnienia z podatku dochodowego (PIT lub CIT) oraz kompleksową obsługę inwestycyjną. Intensywność pomocy waha się od 40% do 60% wydatków kwalifikowanych w zależności od wielkości przedsiębiorstwa oraz regionu inwestycji.

MAKSYMALNA WYSOKOŚĆ POMOCY INWESTYCYJNEJ W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO–POMORSKIM

Strefa jest częścią Polskiej Strefy Inwestycji, czyli ustawowego instrumentu wsparcia dla podmiotów planujących nowe inwestycje. Jednym z jej kluczowych zadań jest przyznawanie ulgi podatkowej na okres od 12 do 15 lat. Pomoc udzielana jest firmom z sektora przemysłu oraz nowoczesnych usług, niezależnie od ich wielkości oraz lokalizacji.

Warunkiem uzyskania decyzji o wsparciu jest spełnienie kryteriów ilościowych oraz jakościowych projektu inwestycyjnego. Kryteria ilościowe są to minimalne nakłady inwestycyjne, które zobowiązuje się ponieść przedsiębiorca. Wymagana wysokość jest uzależniona od stopy bezrobocia w powiecie, w którym będzie realizowana inwestycja, a także od wielkości przedsiębiorstwa.

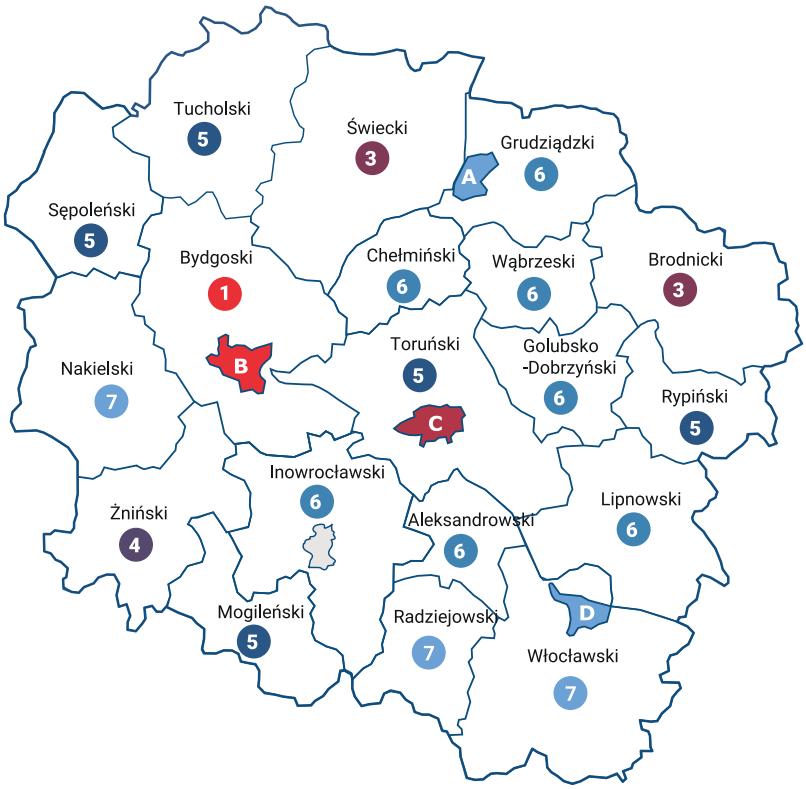

* w przypadku planowej inwestycji dotyczącej zwiększenia mocy produkcyjnych, dywersyfikacji produkcji bądź zasadniczej zmiany procesu produkcyjnego, **kryteria ilościowe są obniżone o 50%.**

MINIMALNE NAKŁADY INWESTYCYJNE

	duże	średnie	małe i BPO	mikro
1	100 mln	10 mln	5 mln	2 mln
2	80 mln	8 mln	4 mln	1,6 mln
3	60 mln	6 mln	3 mln	1,2 mln
4	40 mln	4 mln	2 mln	800 tys.
5	20 mln	2 mln	1 mln	400 tys.
6	15 mln	1,5 mln	750 tys.	300 tys.
7	10 mln	1 mln	500 tys.	200 tys.

*wartości podane w złotych

MIASTA ŚREDNIE TRACĄCE FUNKCJE SPOŁECZNO-GOSPODARCZE ORAZ GMINY GRANICZĄCE

Chełmno, Grudziądz, Inowrocław, Nakło nad Notecią, Rypin, Świecie, Włocławek

WIELKOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTWA

duże	średnie	małe i BPO	mikro
10 mln	1 mln	500 tys.	200 tys.

MIASTA NA PRAWACH POWIATU:

7	A. Grudziądz
1	B. Bydgoszcz
2	C. Toruń
7	D. Włocławek

Kryteria jakościowe to kryteria związane ze zrównoważonym rozwojem gospodarczym oraz społecznym. Przedsiębiorca w województwie kujawsko-pomorskim takich kryteriów musi spełnić 5.

Kryteria zrównoważonego rozwoju gospodarczego
Inwestycja w projekty wspierające branże zgodne z aktualną polityką rozwojową kraju, w których Rzeczpospolita Polska może uzyskać przewagę konkurencyjną, obejmujące inwestycje w ramach sektorów strategicznych zgodnych ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju lub zgodnie z inteligentnymi specjalizacjami województwa, w którym jest planowana realizacja inwestycji
Wykorzystanie potencjału zasobów ludzkich
Prowadzenie działalności badawczo-rozwojowej
Tworzenie powiązań regionalnych
Przynależność do Krajowego Klastra Kluczowego (dla inwestycji z sektora przemysłu)
Posiadanie statusu mikroprzedsiębiorcy, małego przedsiębiorcy albo średniego przedsiębiorcy
Robotyzacja i automatyzacja procesów
Nowa inwestycja w odnawialne źródła energii
Kryteria zrównoważonego rozwoju społecznego
Utworzenie wysokopłatnych miejsc pracy i oferowanie stabilnego zatrudnienia (dla inwestycji z sektora usług)
Utworzenie wyspecjalizowanych miejsc pracy w celu prowadzenia działalności gospodarczej objętej nową inwestycją i oferowanie stabilnego zatrudnienia (dla inwestycji z sektora przemysłu)
Prowadzenie działalności o niskim negatywnym wpływie na środowisko
Zlokalizowanie inwestycji: 1) w mieście średnim tracącym funkcje społeczno-gospodarcze wymienionym w tabeli nr 3 w załączniku nr 1 do rozporządzenia lub 2) w gminie, na terenie której położone jest miasto, o którym mowa w pkt 1, lub 3) w gminie graniczącej z gminą, o której mowa w pkt 2, lub miastem, o którym mowa w pkt 1, lub 4) na obszarze powiatów lub miast na prawach powiatu, w których stopa bezrobocia wynosi co najmniej 160% przeciętnej stopy bezrobocia w kraju, z wyłączeniem miast, w których zlokalizowana jest siedziba wojewody lub sejmiku województwa.
Wspieranie zdobywania wykształcenia i kwalifikacji zawodowych oraz współpraca ze szkolnictwem branżowym
Podejmowanie działań w zakresie opieki nad pracownikiem

Dla przykładu średniej wielkości przedsiębiorstwo planuje ponieść nakłady inwestycyjne na rozbudowę zakładu w wysokości 10 mln zł. Po otrzymaniu decyzji o wsparciu otrzymuje zwolnienie z podatku dochodowego na kwotę 5 mln zł. W praktyce przedsiębiorstwo, w odniesieniu do nowej działalności, będzie zwolnione z podatku dochodowego albo do momentu wykorzystania puli 5 mln zł, albo do upłynięcia terminu obowiązywania decyzji o wsparciu, tj. 12 lub 15 lat od momentu jej wydania.

Mechanizm tej formy pomocy publicznej jest coraz chętniej wykorzystywany przez przedsiębiorców. Do 2023 roku w województwie kujawsko-pomorskim wydano ponad 150 decyzji o wsparciu dla przedsiębiorców z różnych branż.

III.

Ocena atrakcyjności inwestycyjnej województwa kujawsko-pomorskiego na tle kraju w świetle danych statystycznych

Filar 1. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Klasy województw w ramach filaru Przedsiębiorczość

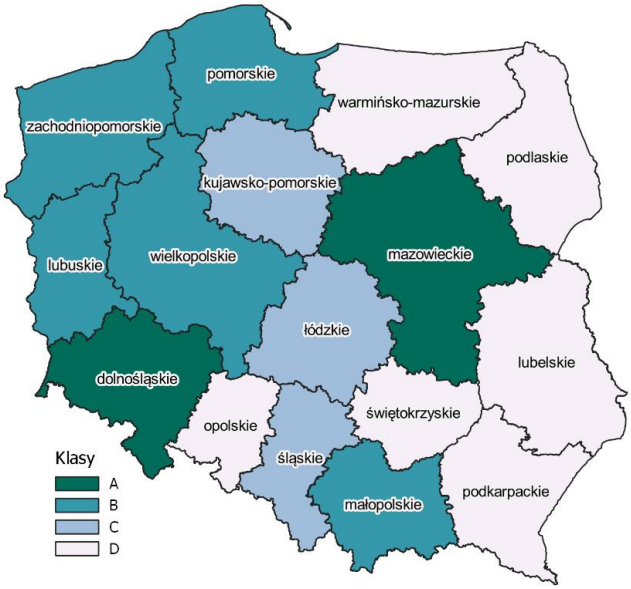

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Ocena atrakcyjności inwestycyjnej w ramach filaru „Przedsiębiorczość" plasuje województwo kujawsko-pomorskie w klasie C, obok 2 innych województw: łódzkiego i śląskiego. Poziomy wszystkich analizowanych w opisywanym obszarze zmiennych diagnostycznych okazały się niższe dla Kujawsko-Pomorskiego od wartości tych parametrów dla Polski.

Zmienne diagnostyczne atrakcyjności inwestycyjnej województwa dla filaru Przedsiębiorczość

Kujawsko-Pomorskie		Polska
Podmioty sektora prywatnego wg rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców		
982	<	1 167
Liczba przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym na 10 tys. mieszkańców		
2,2	<	6,3
Podmioty nowo zarejestrowane sektora prywatnego na 10 tys. mieszkańców		
66	<	73
Kapitał zagraniczny na 10 tys. mieszkańców		
16 mln zł	<	56 mln zł
Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na jednego mieszkańca		
6 267 zł	<	8 068 zł

Wyższy poziom zmiennej od wartości parametru dla Polski

Niższy poziom zmiennej od wartości parametru dla Polski

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Filar 2. INNOWACYJNOŚĆ

Klasy województw Polski w ramach filaru Innowacyjność

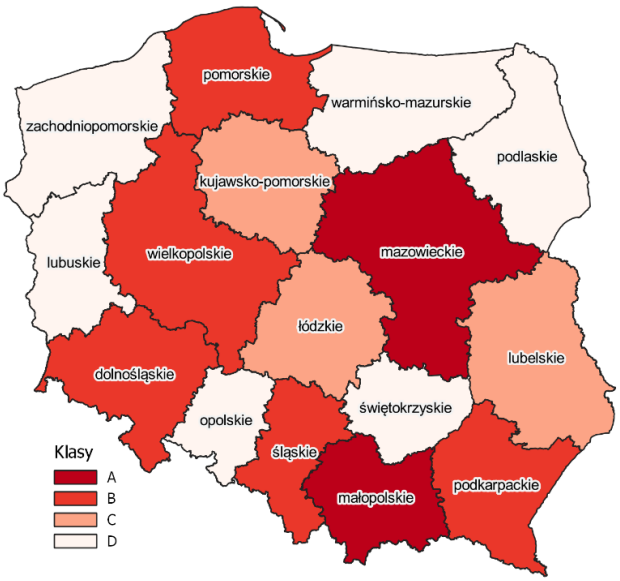

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Ocena atrakcyjności inwestycyjnej w ramach filaru „Innowacyjność" plasuje województwo kujawsko-pomorskie w klasie C, obok województw łódzkiego i lubelskiego. Poziomy wszystkich analizowanych w opisywanym obszarze zmiennych diagnostycznych okazały się niższe dla Kujawsko-Pomorskiego od wartości tych parametrów dla Polski.

Zmienne diagnostyczne atrakcyjności inwestycyjnej województwa dla filaru Innowacyjność

Kujawsko-Pomorskie		Polska
Nakłady wewnętrzne B+R na 1 mieszkańca		
431,6 zł	<	844,8 zł
Podmioty w działalności B+R na 100 tys. ludności		
14,2	<	16,6
Udział personelu wewnętrznego B+R w liczbie aktywnych zawodowo		
0,84 osoby	<	1,33 osoby
Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach na 1 osobę aktywną zawodową		
1 343 zł	<	2 284 zł
Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw		
25,8%	<	31,2%
Udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych/ulepszonych w wartości sprzedaży wyrobów ogółem		
6,9%	<	12,0%
Zgłoszenia wynalazków w Urzędzie Patentowym RP na 1 mln mieszkańców		
82,6	<	104,5

Wyższy poziom zmiennej od wartości parametru dla Polski

Niższy poziom zmiennej od wartości parametru dla Polski

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Filar 3. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Klasy województw Polski w ramach filaru Infrastruktura społeczna

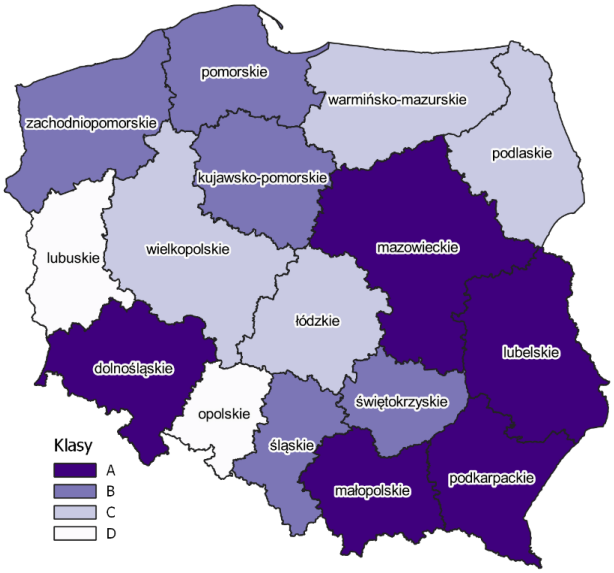

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Ocena atrakcyjności inwestycyjnej w ramach filaru „Infrastruktura społeczna" plasuje województwo kujawsko-pomorskie w klasie B, obok województw świętokrzyskiego, pomorskiego, śląskiego i zachodniopomorskiego. W obszarze infrastruktury ochrony zdrowia, infrastruktury sportowej i infrastruktury kulturalnej wszystkie analizowane zmienne diagnostyczne okazały się niższe dla Kujawsko-Pomorskiego od wartości tych parametrów dla Polski. Natomiast znacznie wyższą wartość odnotowano w przypadku zmiennej z zakresu infrastruktury oświatowej – wskaźnika szkół branżowych I i II stopnia na 10 tys. mieszkańców. Pod tym względem województwo kujawsko-pomorskie zajmuje wysokie 2. miejsce w Polsce. Wynik ten rysuje bardzo korzystny obraz Kujawsko-Pomorskiego, przede wszystkim jako miejsca lokalizacji inwestycji przemysłowych, wymagających zasobów pracy o określonych kwalifikacjach zawodowych.

Zmienne diagnostyczne atrakcyjności inwestycyjnej województwa dla filaru Infrastruktura społeczna

Kujawsko-Pomorskie		Polska
Szkoły branżowe I i II stopnia na 10 tys. mieszkańców		
0,456	>	0,354
Liczba uczelni na 10 tys. mieszkańców		
0,082	<	0,102
Lekarze (personel pracujący ogółem) na 10 tys. mieszkańców		
54,7	<	59,7
Łóżka w szpitalach ogólnych na 10 tys. mieszkańców		
41,7	<	43,8
Liczba obiektów sportowych na 10 tys. mieszkańców		
1,78	<	1,94
Liczba obiektów kulturalnych na 10 tys. mieszkańców		
0,35	<	0,43

Wyższy poziom zmiennej od wartości parametru dla Polski

Niższy poziom zmiennej od wartości parametru dla Polski

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Filar 4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Klasy województw Polski w ramach filaru Infrastruktura techniczna

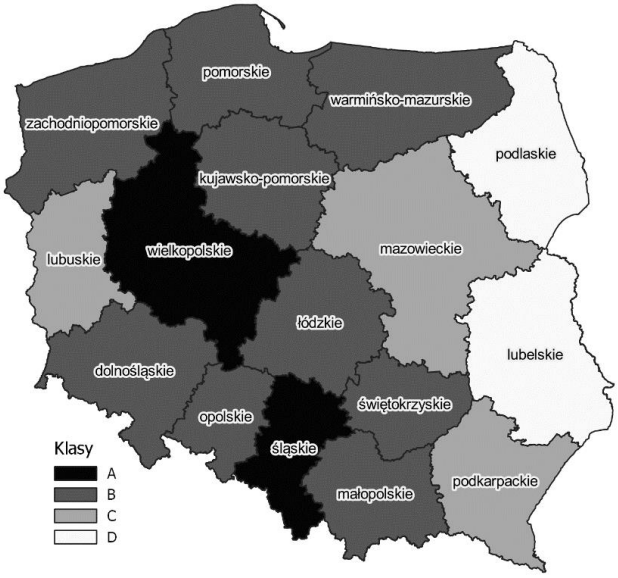

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Ocena atrakcyjności inwestycyjnej w ramach filaru „Infrastruktura techniczna" plasuje województwo kujawsko-pomorskie w klasie B, obok 9 innych województw: dolnośląskiego, pomorskiego, opolskiego, warmińsko-mazurskiego, zachodniopomorskiego, łódzkiego, małopolskiego, świętokrzyskiego. Kujawsko-Pomorskie zajmuje przy tym 3. lokatę wśród województw zaliczonych do tej klasy i 5. w skali całego kraju. Poziomy 4 analizowanych w opisywanym obszarze zmiennych diagnostycznych okazały się wyższe dla Kujawsko-Pomorskiego od wartości tych parametrów dla Polski.

Zmienne diagnostyczne atrakcyjności inwestycyjnej województwa dla filaru Infrastruktura techniczna

Kujawsko-Pomorskie		Polska
Drogi ekspresowe i autostrady na 1000 km²		
15,19 km	>	13,63 km
Odsetek długości dróg publicznych o nawierzchni twardej ulepszonej		
62,3%	<	67,8%
Linie kolejowe ogółem na 100 km²		
6,7 km	>	6,2 km
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem		
45,4%	>	17,9%
Efekty rzeczowe inwestycji w latach sprawozdawczych: instalacje odzysku i unieszkodliwiania odpadów na 10 tys. km²		
190	>	147

Wyższy poziom zmiennej od wartości parametru dla Polski

Niższy poziom zmiennej od wartości parametru dla Polski

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Filar 5. OCHRONA ŚRODOWISKA

Klasy województw Polski w ramach filaru Ochrona środowiska

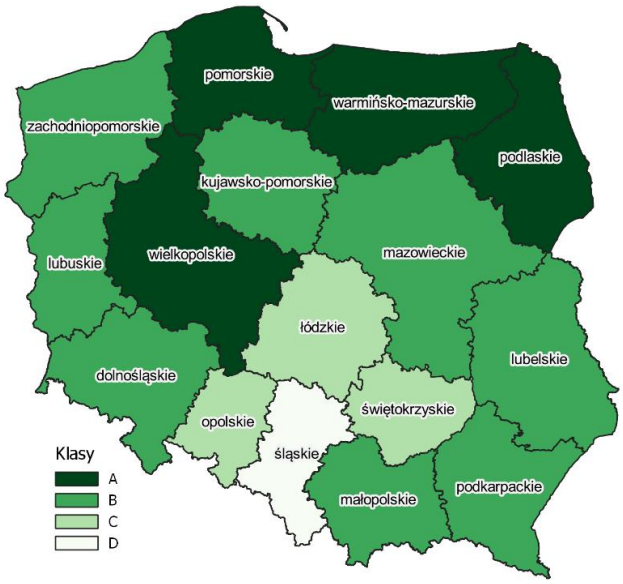

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Ocena atrakcyjności inwestycyjnej w ramach filaru „Ochrona środowiska" plasuje województwo kujawsko-pomorskie w klasie B, obok 7 innych województw: lubuskiego, zachodniopomorskiego, mazowieckiego, lubelskiego, małopolskiego, podkarpackiego i dolnośląskiego. Kujawsko-Pomorskie zajmuje przy tym pierwszą lokatę wśród województw zaliczonych do tej klasy i 5. w skali całego kraju. Poziomy 3 z 5 analizowanych w opisywanym obszarze zmiennych diagnostycznych pozycjonują województwo powyżej wartości tych paramentów dla Polski.

Zmienne diagnostyczne atrakcyjności inwestycyjnej województwa dla filaru Ochrona środowiska

Kujawsko-Pomorskie		Polska
Emisja zanieczyszczeń gazowych na km²*		
552,25 t/km²	<	595,31 t/km²
Emisja zanieczyszczeń pyłowych na km²*		
0,10 t/km²	>	0,07 t/km²
Ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczane w % ścieków wymagających oczyszczenia		
98,88%	>	94,33%
Udział odpadów poddawanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku		
22,9%	<	23,7%
Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych		
1719,5 hm³	>	1152,5 hm³

**destymulanta, czyli taka zmienna, której malejące wartości są oceniane pozytywnie z punktu widzenia danego zjawiska.*

Wyższy poziom zmiennej od wartości parametru dla Polski

Niższy poziom zmiennej od wartości parametru dla Polski

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Filar 6. GRUNTY I ZASOBY LOKALOWE

Klasy województw Polski w ramach filaru Grunty i zasoby lokalowe

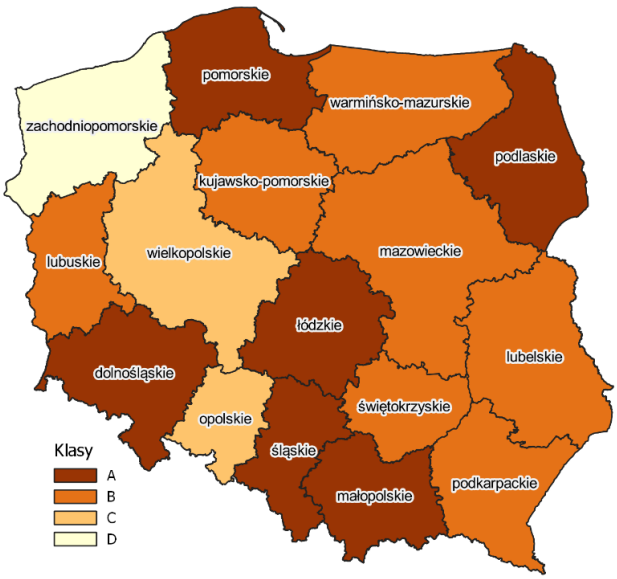

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Ocena atrakcyjności inwestycyjnej w ramach filaru „Grunty i zasoby lokalowe" plasuje województwo-kujawsko-pomorskie w klasie B, obok 6 innych województw: warmińsko-mazurskiego, lubuskiego, lubelskiego, mazowieckiego, świętokrzyskiego, podkarpackiego. Wyraźnie niższe ceny gruntów od średniej dla Polski, zachęcają do inwestowania w tym województwie.

Zmienne diagnostyczne atrakcyjności inwestycyjnej województwa dla filaru Grunty i zasoby lokalowe

Kujawsko-Pomorskie		Polska
Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego		
7,7%	<	31,4%
Udział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w powierzchni ogółem		
5,4%	<	5,7%
Liczba wydanych pozwoleń na budowę i zgłoszeń budowy z projektem budowlanym: budynki zbiorowego zamieszkania, niemieszkalne, inżynierii lądowej i wodnej na 10 tys. mieszkańców		
20,89	<	21,44
Liczba wydanych pozwoleń na budowę i zgłoszeń budowy budynków mieszkalnych przypadająca na 10 tys. mieszkańców		
35,54	>	34,83
Liczba lokali mieszkalnych sprzedanych w transakcjach rynkowych na 10 tys. mieszkańców		
40,48	<	52,09
Mediana ceny 1 m² lokali mieszkalnych sprzedanych w transakcjach rynkowych		
4724 zł/m²	<	5248 zł/m²
Średnia cena gruntów przemysłowych uzbrojonych*		
20 zł/m²	<	153 zł/m²
Średnia cena gruntów handlowo-usługowych uzbrojonych*		
140 zł/m²	<	164,25 zł/m²

**destymulanta, czyli taka zmienna, której malejące wartości są oceniane pozytywnie z punktu widzenia danego zjawiska.*

Wyższy poziom zmiennej od wartości parametru dla Polski

Niższy poziom zmiennej od wartości parametru dla Polski

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Filar 7. CHŁONNOŚĆ RYNKU

Klasy województw Polski w ramach filaru Chłonność rynku

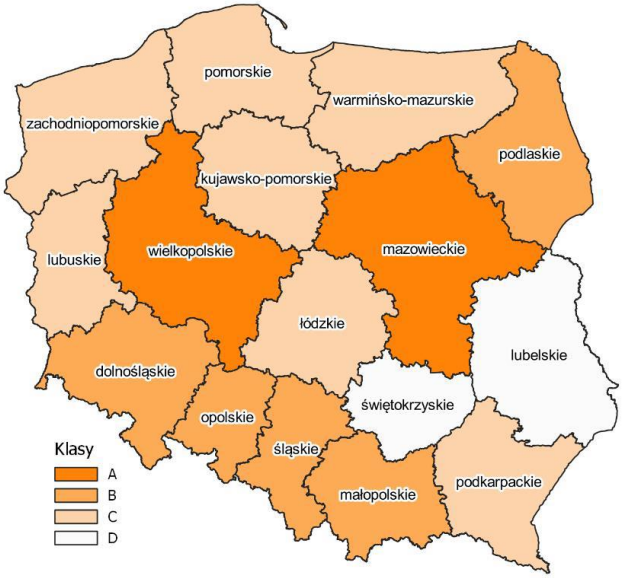

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Ocena atrakcyjności inwestycyjnej w ramach filaru „Chłonność rynku" plasuje województwo kujawsko-pomorskie w klasie C, obok 6 innych województw: lubuskiego, łódzkiego, podkarpackiego, pomorskiego, warmińsko-mazurskiego oraz zachodniopomorskiego. Kujawsko-Pomorskie w ramach analizowanego filaru zajmuje 12. lokatę w skali całego kraju, natomiast 5. wśród województw zaliczonych do klasy C. Spośród 7 analizowanych w opisywanym obszarze zmiennych diagnostycznych aż 6 miało niższe poziomy w województwie kujawsko-pomorskiego w porównaniu z wartościami tych parametrów dla Polski.

Zmienne diagnostyczne atrakcyjności inwestycyjnej województwa dla filaru Chłonność rynku

Kujawsko-Pomorskie		Polska
Dochód rozporządzalny brutto przypadający na 1 osobę w gospodarstwie domowym		
1 845 zł	<	1 919 zł
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto na 1 osobę		
4 832 zł	<	5 523 zł
Gęstość zaludnienia		
115 os./km^2	<	122 os./km^2
Udział ludności w wieku produkcyjnym w ogólnej ich liczbie		
59,9 %	>	59,5 %
Dochody budżetowe JST na 1 mieszkańca		
542 zł	<	546 zł
Sprzedaż detaliczna towarów przypadająca na 1 mieszkańca		
12 945 zł	<	23 221 zł
Produkcja sprzedana przemysłu przypadająca na 1 mieszkańca		
33 098 zł	<	41 191 zł

Wyższy poziom zmiennej od wartości parametru dla Polski

Niższy poziom zmiennej od wartości parametru dla Polski

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Filar 8. ZASOBY PRACY

Klasy województw Polski w ramach filaru Zasoby pracy

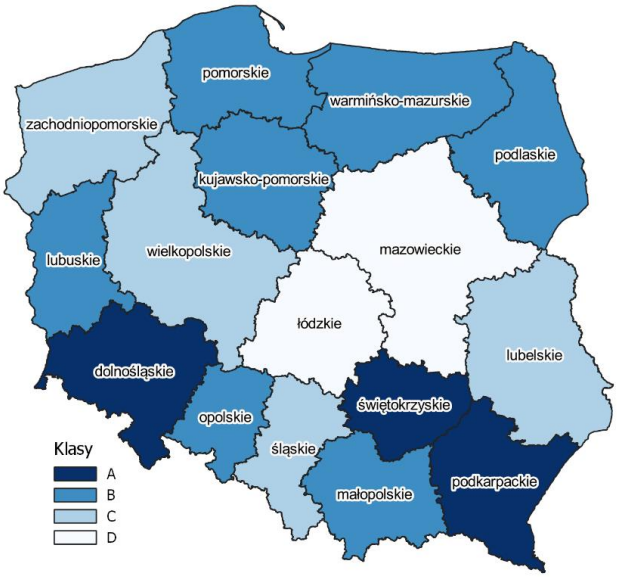

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wartości liczbowe obliczone dla opisanego filaru usytuowały województwo kujawsko-pomorskie na wysokim 5. miejscu w kraju za województwami: dolnośląskim, podkarpackim, małopolskim i świętokrzyskim. Pierwsze trzy tworzą klasę A. Wraz z 7 innymi województwami kujawsko-pomorskie znalazło się w klasie B – na drugim miejscu po świętokrzyskim. W klasie C uplasowały się 4 województwa, a w najniżej klasie (D) znalazły się 2.

Zmienne diagnostyczne atrakcyjności inwestycyjnej województwa dla filaru Zasoby pracy

Kujawsko-Pomorskie		Polska
Wartość dodana brutto na jednego pracującego		
117,6 tys. zł	<	132,0 tys. zł
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w stosunku do średniej krajowej		
87,5%	<	100%
Stopa bezrobocia rejestrowanego		
7,7%	>	5,4%
Odsetek ludności w wieku 15-64 lat z wykształceniem wyższym		
23,7	<	29,3
Udział absolwentów branżowych szkół I stopnia oraz techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych		
58,7%	>	50,4%
Odsetek absolwentów uczelni na kierunkach należących do podgrup: biologiczna, nauk o środowisku, medyczna, fizyczna, matematyczna, matematyczna i statystyczna, technologii informatycznych, inżynieryjno-techniczna, architektury i budownictwa		
13%	<	20,6%

Wyższy poziom zmiennej od wartości parametru dla Polski — **Niższy poziom zmiennej od wartości parametru dla Polski**

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Atrakcyjność inwestycyjna województwa kujawsko-pomorskiego na tle pozostałych województw Polski

Uwzględniając wskaźniki poszczególnych filarów i przypisane im wagi, województwo kujawsko-pomorskie plasuje się w klasie C wraz z 8 województwami: podlaskim, śląskim, lubuskim, zachodniopomorskim, warmińsko-mazurskim, lubelskim, łódzkim i opolskim. Najwyższym poziomem potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej (klasa A) charakteryzują się dwa województwa – mazowieckie oraz małopolskie. W klasie B znalazły się 4 województwa: dolnośląskie, pomorskie, wielkopolskie oraz podkarpackie. W najniżej klasie znalazło się województwo świętokrzyskie.

Atrakcyjność inwestycyjna województw Polski

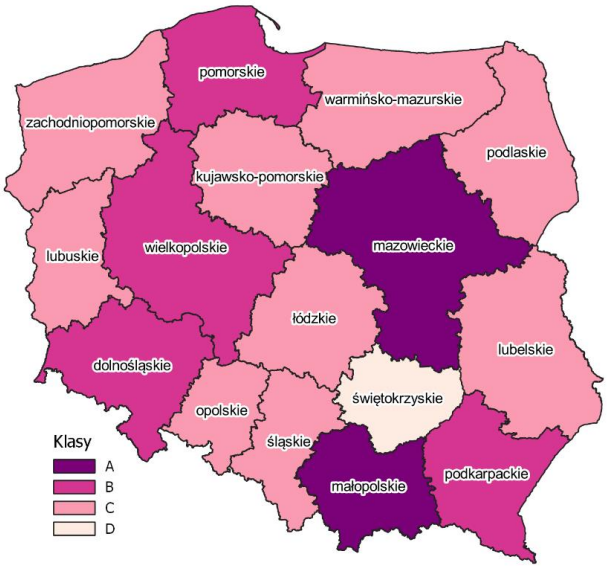

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Przedstawiając powyższą klasyfikację autorzy raportu zwracają uwagę, iż inwestorzy w swych decyzjach inwestycyjnych kierują się w większym, a nawet zasadniczym stopniu oceną poszczególnych filarów, a dokładniej tych, które w najwyższym stopniu powiązane są ze specyfiką prowadzonej przez nich działalności (rodzajem, skalą, zasięgiem).

Wagi zostały przyjęte na podstawie badania eksperckiego, do którego zaproszono przedstawicieli świata nauki, przedsiębiorstw, samorządów oraz podmiotów wspierających biznes. Skorzystano z opinii 64 ekspertów. Wyniki badania potwierdziły ważność wszystkich ośmiu filarów. Ukazały jednocześnie jej zróżnicowanie. Poniżej przedstawiono kategorię klas poszczególnych filarów w województwie kujawsko-pomorskim.

Klasy filarów według atrakcyjności inwestycyjnej w województwie kujawsko-pomorskim

Filar	I Przedsiębiorczość	II Innowacyjność	III Infrastruktura społeczna	IV Infrastruktura techniczna	V Ochrona środowiska	VI Grunty i zasoby lokalowe	VII Chłonność rynku	VIII Rynek pracy
Klasa	C	C	B	B	B	B	C	B

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

IV.

Ocena atrakcyjności inwestycyjnej podregionów województwa kujawsko-pomorskiego w świetle danych statystycznych

Najwyższym poziomem atrakcyjności inwestycyjnej charakteryzują się 3 powiaty grodzkie – m. Toruń, m. Bydgoszcz, m. Włocławek. W drugiej klasie znajduje się 6 powiatów – 1 grodzki, tj. m. Grudziądz oraz 5 powiatów ziemskich – toruński, bydgoski, tucholski, włocławski, żniński. W klasie trzeciej uplasowało się aż 13 powiatów – radziejowski, aleksandrowski, nakielski, świecki, inowrocławski, mogileński, sępoleński, grudziądzki, brodnicki, chełmiński, golubsko-dobrzyński, wąbrzeski, rypiński. W najniżej klasie znalazł się 1 powiat – lipnowski.

Atrakcyjność inwestycyjna powiatów województwa kujawsko-pomorskiego

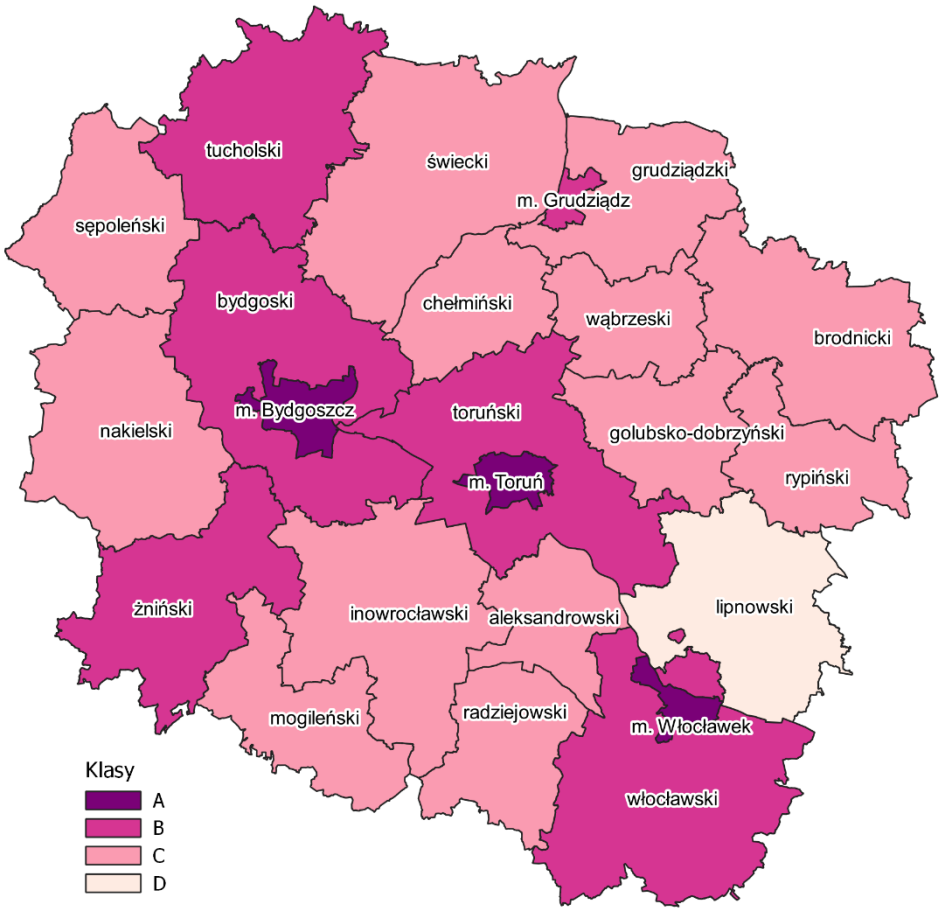

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

V.

Atrakcyjność inwestycyjna województwa kujawsko-pomorskiego w opinii ekspertów

Zaproszeni do badania eksperckiego przedstawiciele przedsiębiorstw oraz instytucji wsparcia biznesu ocenili atrakcyjność inwestycyjną województwa kujawsko-pomorskiego jako „średnią" – 73,1% odpowiedzi. 26,9% badanych wskazało, że jest ona „wysoka". Żaden z respondentów nie wybrał odpowiedzi „bardzo wysoka", „niska" oraz „bardzo niska".

Ocena atrakcyjności inwestycyjnej województwa kujawsko-pomorskiego

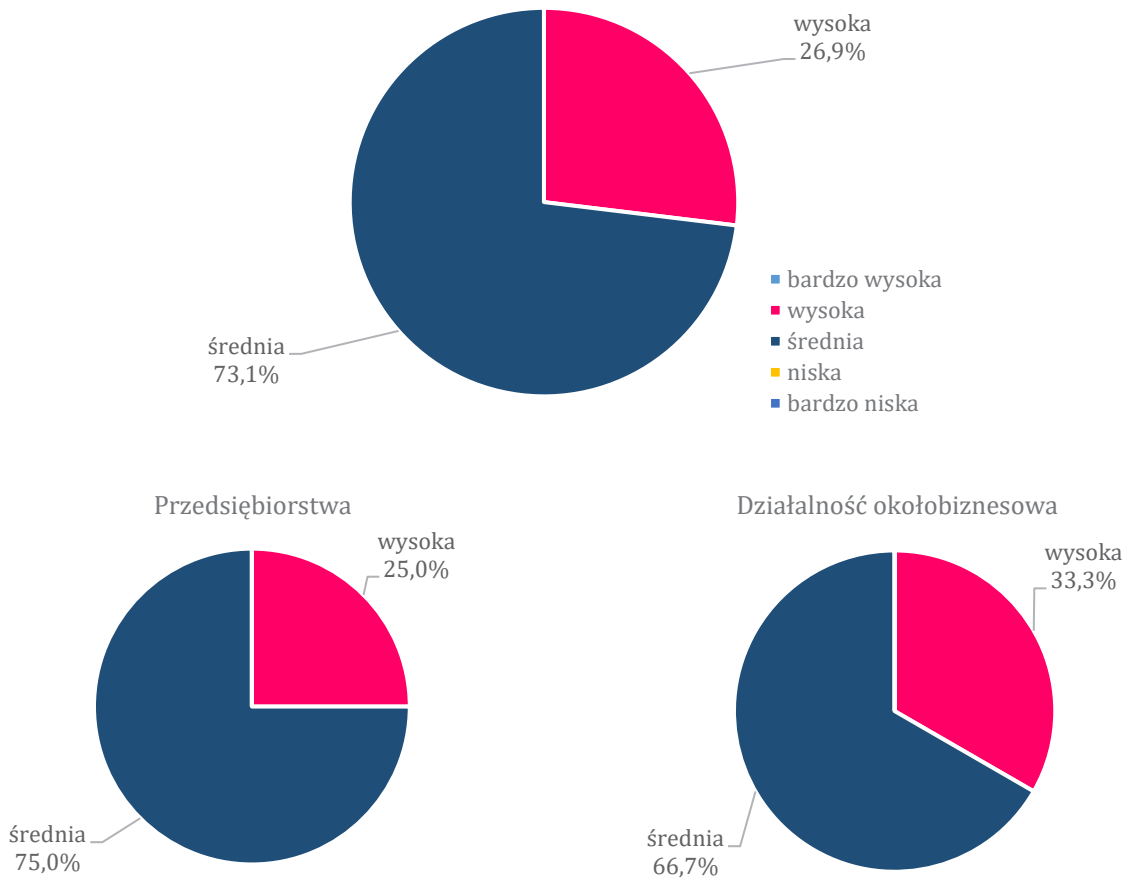

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Oceny te zwracają uwagę na nieco bardziej „optymistyczny" obraz atrakcyjności inwestycyjnej województwa w przypadku odpowiedzi udzielonych przez przedstawicieli instytucji okołobiznesowych – w tej grupie 33,3% respondentów wybrało ocenę „wysoka", a 66,7% „średnia". Z kolei w grupie przedsiębiorstw było to odpowiednio: 25,0% i 75,0% badanych.

Ponadto uczestnicy badania eksperckiego dokonali oceny 28 czynników, wskazując ich wpływ na atrakcyjność inwestycyjną województwa kujawsko-pomorskiego. Jednoznacznie na pierwszym miejscu – w obu grupach respondentów – uplasowano „położenie geograficzne" województwa. Na kolejnych miejscach znalazły się czynniki infrastrukturalne oraz dostępność odpowiednio przygotowanych terenów z przeznaczeniem na prowadzenie działalności gospodarczej.

VI.

Atrakcyjność inwestycyjna województwa kujawsko-pomorskiego – ocena przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym

Cechy zachęcające i zniechęcające do dokonania inwestycji w województwie kujawsko-pomorskim w opinii przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym

Przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym wskazały cechy województwa, które w ich ocenie są zachęcające lub zniechęcające do dokonania inwestycji na jego terenie. W ich opinii położenie geograficzne (80,9%) oraz ceny nieruchomości (74,5%) stanowią wyróżniające cechy regionu. Na kolejnych miejscach uplasowano: stan infrastruktury transportowej (72,3%), ceny wynajmu i dzierżawy (66,0%) oraz nastawienie lokalnych władz samorządowych do inwestycji i inwestora (66,0%). Prawie 60% respondentów za walor lokalizacyjny uznało otoczenie biznesu. Natomiast cechami zniechęcającymi do dokonywania inwestycji w opinii respondentów były: lokalne zachęty podatkowe (36,2%), jakość i sprawność obsługi w urzędach (36,2%), kwalifikacje siły roboczej (34,0%), chłonność rynku (31,9%) oraz stan praworządności i potencjał przemysłu regionalnego (29,8%).

Cechy zachęcające i zniechęcające do dokonania inwestycji w województwie kujawsko-pomorskim w opinii przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym (w %)

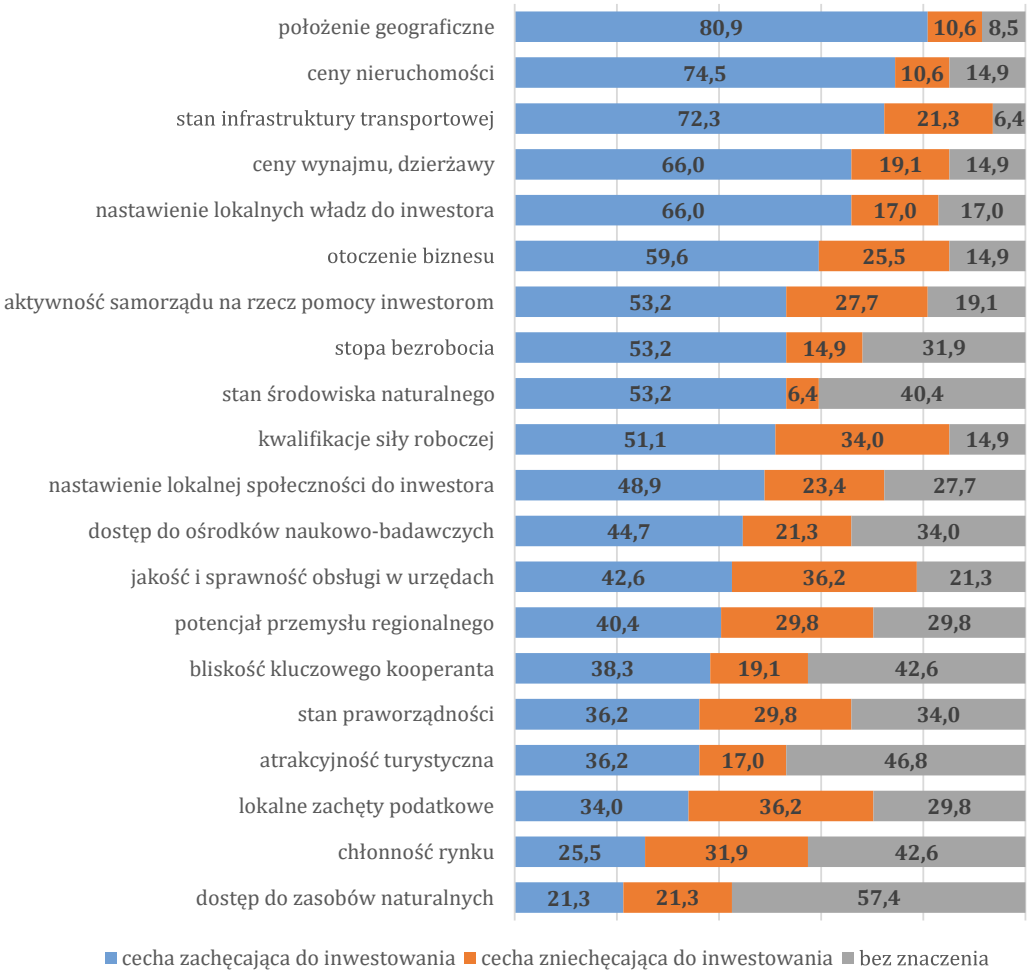

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Determinanty wyboru województwa kujawsko-pomorskiego jako miejsca lokalizacji inwestycji

Inwestorzy zagraniczni wskazali, iż najistotniejszym czynnikiem wyboru województwa kujawsko-pomorskiego jako miejsca lokalizacji ich inwestycji było dogodne jego położenie geograficzne (wskaźnik ważności – 0,71). Można więc uznać, iż w ich opinii najważniejszym atutem atrakcyjności inwestycyjnej województwa jest jego tranzytowe położenie, zarówno w skali kraju, jak i Europy. Na drugim miejscu znalazły się *ex aequo* kwalifikacje siły roboczej oraz stan infrastruktury transportowej (0,64). Wysoko uplasowane zostały dwa czynniki charakteryzujące miejscowy rynek nieruchomości – ich ceny oraz ceny wynajmu (dzierżawy). Cieszyć może ocena inwestorów przypisana otoczeniu biznesu (0,57), co wskazuje na pozytywne postrzeganie działalności instytucji okołobiznesowych, których statutowym celem jest wspieranie rozwoju przedsiębiorczości w regionie. Wśród nich wysoko oceniono aktywność Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Ważnym czynnikiem była także stopa bezrobocia wskazująca na dostępność zasobów pracy w województwie (0,56). Na kolejnych miejscach inwestorzy uplasowali nastawienie lokalnych władz do inwestora i inwestycji oraz aktywność władz samorządu na rzecz pomocy inwestorom. Wysoka ocena w tym zakresie świadczy o probiznesowym nastawieniu władz i coraz wyższej świadomości znaczenia przedsiębiorczości w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu.

Determinanty wyboru województwa kujawsko-pomorskiego jako miejsca lokaty bezpośrednich inwestycji zagranicznych w opinii przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym

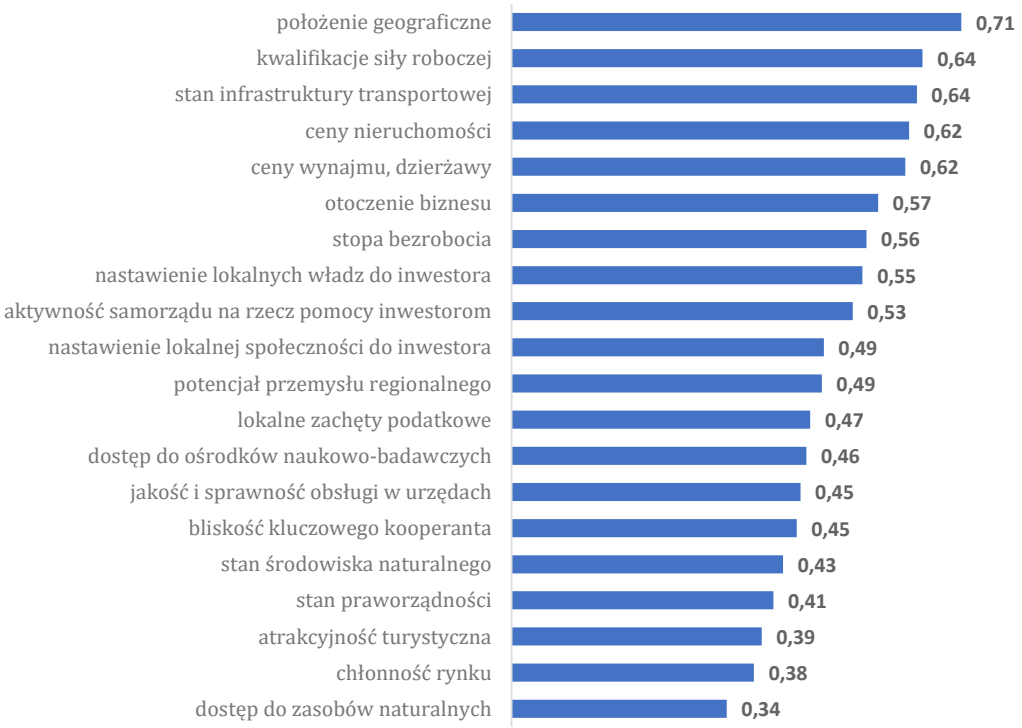

Objaśnienia: Wskaźnik ważności „W" (wartość im bliższa jedności tym czynnik ważniejszy).

$$W = \frac{\sum_{i=1}^{k} n_i w_i}{k \cdot N},$$

gdzie: i – indeks oceny; n_i – liczba wskazań danego czynnika na i-tym miejscu; k – maksymalna ocena w skali od 1 do k (wskazanie kolejności czynników oznaczało przypisanie im ocen w odwrotnej kolejności); N – liczba respondentów, którzy udzielili odpowiedzi na pytanie; w_i – ocena odpowiadająca miejscu czynnika i.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Trafność wyboru Kujawsko-Pomorskiego jako miejsca lokalizacji inwestycji

O trafności wyboru Kujawsko-Pomorskiego jako miejsca lokalizacji inwestycji świadczy deklaracja ponad połowy przedsiębiorstw o tym, iż ponownie wybraliby województwo kujawsko-pomorskie dla prowadzenia działalności gospodarczej. Jedynie 12,8% respondentów zmieniłoby lokalizację swojej inwestycji, natomiast 31,9% nie ma na ten temat jednoznacznego zdania.

Wskazania przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym dotyczące opinii czy ponownie wybraliby województwo kujawsko-pomorskie na miejsce lokaty swojej inwestycji

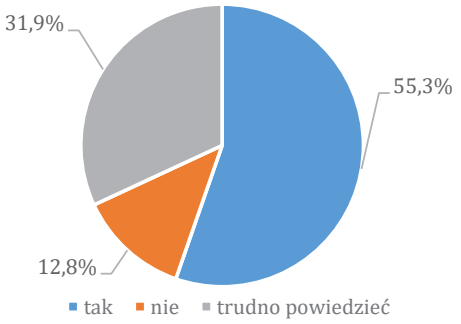

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Głos eksperta

Co jest najważniejszym elementem atrakcyjności inwestycyjnej regionu? Dla naszego przedsiębiorstwa odpowiedź jest jedna – to zdecydowanie potencjał ludzki. Zakład można postawić gdziekolwiek, nawet na Antarktydzie. Nie byłoby z tym problemu. Natomiast problem polegałby na tym, że nie miałby kto w nim pracować. Kitron jest firmą technologiczną. Produkcja elektroniki i produktów okołoelektronicznych wymaga specyficznych umiejętności i doświadczeń (...). Decyzja o wyborze lokalizacji na obszarze PSSE w Grudziądzu zapadła w 2018 roku, a we wrześniu 2019, po bardzo intensywnym procesie inwestycyjnym, rozpoczęliśmy produkcję. W tym krótkim okresie zbudowano zakład – co okazało się zadaniem stosunkowo prostym oraz stworzono zespół. Budowa zespołu jest zadaniem niełatwym, a przy tym kluczowym. Zdecydowaliśmy się na lokalizację w Grudziądzu z kilku względów. Pierwszym było to, że Grudziądz jest miastem liczącym prawie 100 tys. mieszkańców, charakteryzującym się stosunkowo dużą podażą pracy – dostępem do sporej grupy potencjalnych pracowników. Drugim był fakt istnienia w Grudziądzu bardzo dobrej szkoły technicznej. Ponadto dobre szkoły techniczne znajdują się w Toruniu, Bydgoszczy, Kwidzynie i w Malborku. Oznaczało to istnienie źródła dobrze wykształconych techników – głównie automatyków, elektroników pomiarowych, mechatorników. To była bardzo ważna determinanta. Trzecim powodem była dostępność inżynierów kształconych w Politechnice Gdańskiej, Politechnice Bydgoskiej, a także dostępność specjalistów z zakresu logistyki kształconych m.in. na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Wszystkie te czynniki dotyczą pracowników – to jest dla takich przedsiębiorstw jak nasze kluczowy atut w wyborze miejsca prowadzenia działalności. W świetle naszych doświadczeń rysuje się wniosek, że chcąc wzmacniać atrakcyjność inwestycyjną województwo powinno dążyć do tworzenia oferty kształcenia odpowiadającej zmieniającym się potrzebom rynku pracy.

Marek Browalski
Kitron sp. z o.o. Grudziądz

Aktywność jednostek samorządu terytorialnego i instytucji okołobiznesowych w pozyskiwaniu kapitału w opinii inwestorów

Ocena pomocy jaką oferują instytucje rządowe, samorządowe i otoczenie biznesu z punktu widzenia inwestora zagranicznego jest niezwykle ważna w kontekście kreowania świadomej i skutecznej polityki wsparcia podmiotów. Oceniając pomoc instytucji rządowych, samorządowych i otoczenia biznesu, a dokładniej wsparcie rozpoczęcia działalności gospodarczej w województwie, większość przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym wyraziła mało pozytywne opinie. Dotyczyły one głównie centralnych instytucji rządowych, ambasad RP, ponadwojewódzkich podmiotów otoczenia biznesu, takich jak polskie i zagraniczne izby gospodarcze, Polska Agencja Inwestycji i Handlu. Najkorzystniej ocenione zostały jednostki samorządu terytorialnego i specjalne strefy ekonomiczne. Niepokojące jest to, że jeszcze gorzej badane podmioty oceniły wsparcie większości wskazanych instytucji już po podjęciu prowadzenia działalności gospodarczej.

Ocena udzielonego wsparcia inwestorom zagranicznym przez instytucje rządowe, samorządowe i otoczenie biznesu przed rozpoczęciem działalności w województwie kujawsko-pomorskim (w %)

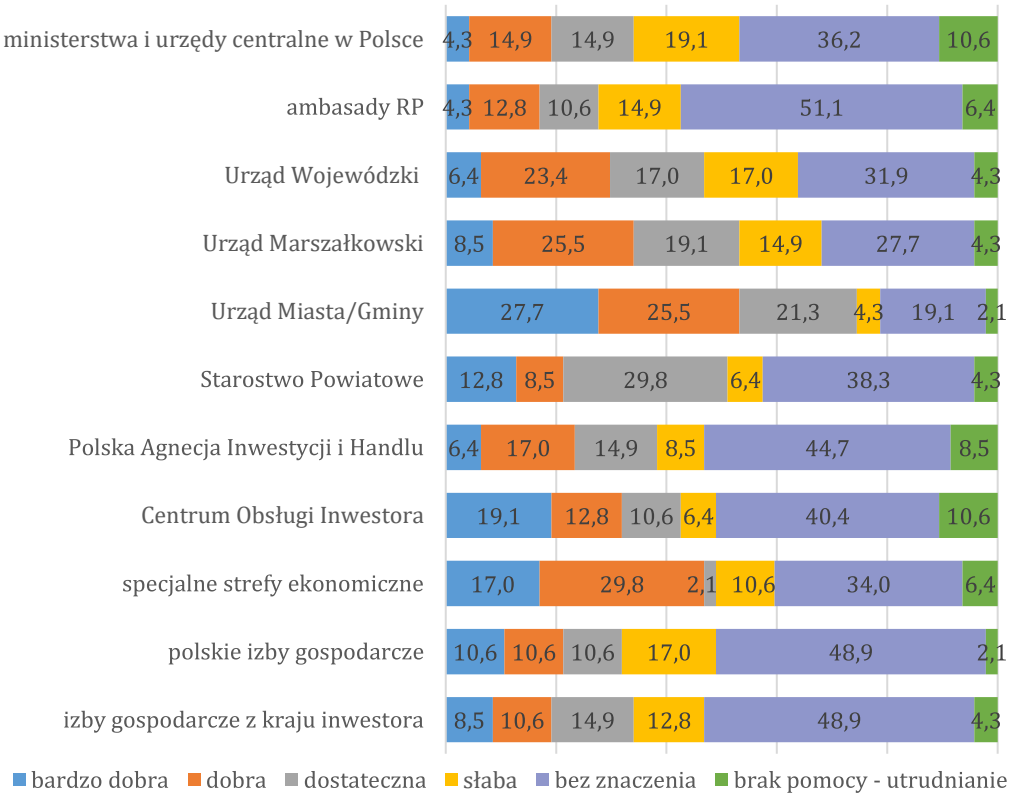

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Ocena udzielonego wsparcia inwestorom zagranicznym przez instytucje rządowe, samorządowe i otoczenie biznesu po rozpoczęciu działalności w województwie kujawsko-pomorskim (w %)

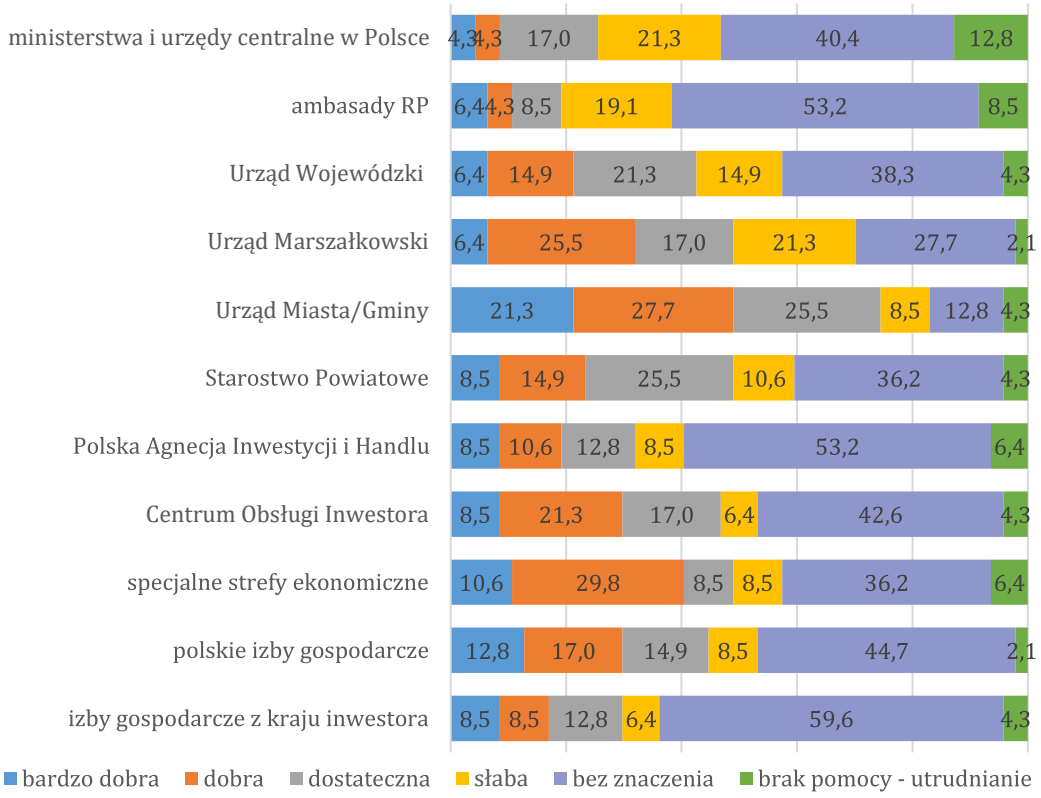

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Atrakcyjność inwestycyjna województwa kujawsko-pomorskiego – ocena przedsiębiorców

Prawie połowa przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym uznała atrakcyjność inwestycyjną województwa kujawsko-pomorskiego jako „wysoką" i „bardzo wysoką". Największy odsetek stanowiły podmioty oceniające atrakcyjność inwestycyjną województwa kujawsko-pomorskiego jako „średnią" – 46,8% odpowiedzi. Jedynie niespełna 7% respondentów uznało atrakcyjność regionu za „niską" i „bardzo niską".

Ocena atrakcyjności inwestycyjnej województwa kujawsko-pomorskiego w opinii przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego

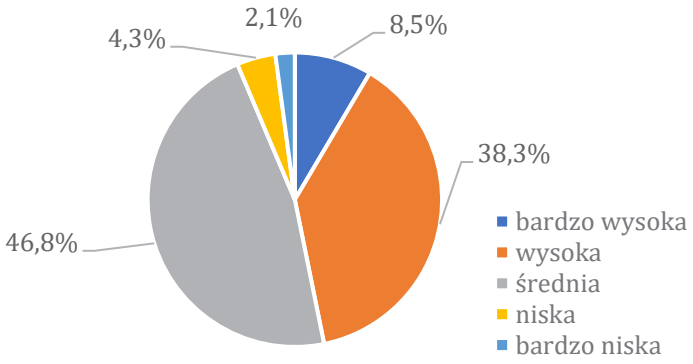

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

Głos eksperta

Historia naszego przedsiębiorstwa sięga drugiej połowy XIX wieku. Mija bowiem 160 lat od początku wydobycia w Kujawsko-Pomorskim kamienia wapiennego. 5 lipca minionego roku obchodziliśmy jubileusz 50 lat produkcji cementu. Czas działalności naszego przedsiębiorstwa wypełniły liczne ważne zdarzenia, a wśród nich podjęcie przed 14-tu laty współpracy z Pomorską Specjalną Strefą Ekonomiczną. W tym okresie zmodernizowaliśmy nasze zakłady zlokalizowane w województwie kujawsko-pomorskim, przede wszystkim Cementownię Kujawy i kopalnie. Zainwestowaliśmy ponad 400 mln złotych realizując przedsięwzięcia związane głównie ze zrównoważonym rozwojem. Projekty te przyniosły nam umocnienie przewagi na rynku. Bardzo ważne były dla nas wyzwania związane z ochroną środowiska, a wśród nich gospodarka odpadami w obiegu zamkniętym. Dokładaliśmy i dokładamy przy tym niemałych wysiłków aby oferować lokalnej społeczności atrakcyjne warunki pracy i jednocześnie być odpowiedzialnym społecznie. Dzisiaj z perspektywy tych lat dostrzegamy efekty współpracy i wsparcia Pomorskiej SSE, bez czego trudno byłoby osiągnąć postawione ambitne cele. Przed nami jednak dalsze zadania, chcemy wspólnie robić więcej, chociaż czas jest niełatwy. Świat, a w nim Europa się zmienia. Wojna na Ukrainie przyniosła liczne problemy dla naszego kraju i jego samorządów i przedsiębiorstw. Coraz większe, i słusznie, są oczekiwania dotyczące ochrony środowiska. Dla nas ważnym zadaniem jest ograniczenie emisji CO_2. Mamy pomysły, mamy dobre projekty. Akcentujemy je w grupie kapitałowej, oczekując odpowiedniego wsparcia. Będąc dyrektorem Cementowni Kujawy mam porównanie naszej cementowni z rynkiem europejskim, z rynkiem światowym, gdyż jesteśmy

korporacją, która ma zakłady na całym świecie. Mogę więc z autopsji potwierdzić jak ważny jest temat atrakcyjności inwestycyjnej regionu. To właśnie nasza lokalizacja w województwie kujawsko-pomorskim, stała się jednym z czynników tego, że jesteśmy w korporacji numerem 1, osiągamy najlepsze wyniki, posiadamy najnowocześniejsze zakłady. Nie oznacza to, że możemy „stanąć w miejscu", a wręcz przeciwnie musimy intensyfikować wysiłki prorozwojowe. Ich realizacja wymaga z jednej strony współpracy z takimi instytucjami jak PSSE, z drugiej przyjaznego stosunku do przedsiębiorczości władz kraju i regionu, a przede wszystkim, uznania przez naszych właścicieli, że Polska i nasze województwo jest miejscem atrakcyjnym dla inwestycji.

Marek Michalski
Cementownia Kujawy

Ocena perspektyw rozwojowych przedsiębiorstw

Uwzględniając niekorzystne zmiany geopolityczne, problemy, wobec których stanęli przedsiębiorcy na skutek pandemii COVID 19, a także obecny stan gospodarki kraju, uzyskane w badaniu oceny perspektyw rozwoju przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym w najbliższym roku można uznać za wręcz zaskakująco pozytywne. Otóż blisko 45% respondentów wykazało zdecydowany optymizm, oceniając perspektywy rozwoju swojej działalności w tym czasie jako „wysokie", natomiast 21,1% jako „średnie". Jedynie 23,7% badanych przedsiębiorstw oceniło perspektywy rozwojowe jako „niskie". Jednocześnie 10,5% respondentów wskazało odpowiedź „trudno powiedzieć". Biorąc pod uwagę okres najbliższych 5 lat, respondenci wyraźnie bardziej optymistycznie ocenili perspektywy rozwojowe. Aż 65,8% przedsiębiorstw wskazało, że są one „wysokie". Równocześnie jedynie 2,6% respondentów oceniło swoje perspektywy rozwoju jako „niskie", natomiast 18,4% jako „średnie". 13,2% przedsiębiorstw nie potrafiło podać jednoznacznej oceny w tym zakresie i wskazało opcję „trudno powiedzieć".

Ocena perspektyw rozwojowych przedsiębiorstwa w okresie najbliższego roku oraz w okresie 5 lat w opinii przedsiębiorstw z udziałem kapitału zagranicznego

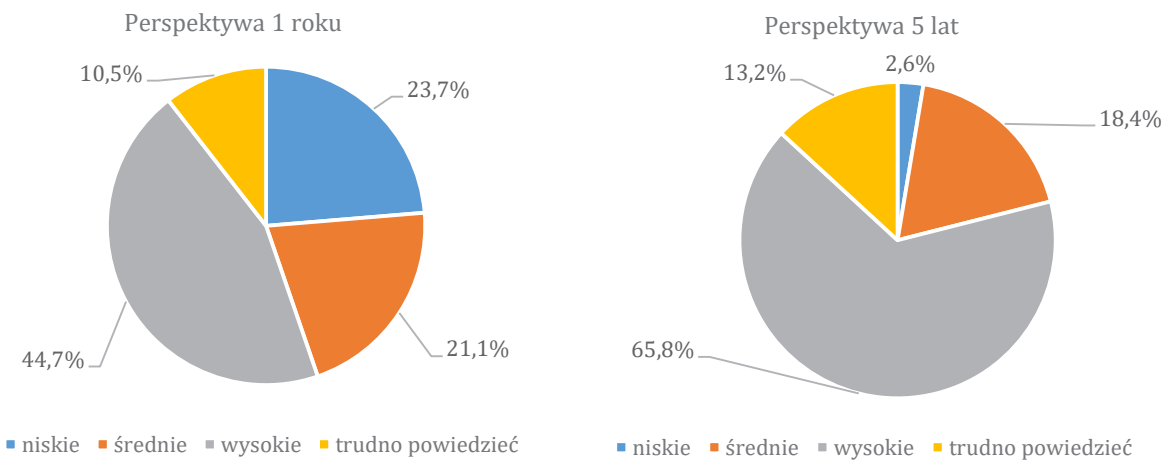

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania.

VII.

Brzeska Strefa Gospodarcza

Niezależnie od wysokiego znaczenia rolnictwa w gospodarce gminy Brześć Kujawski, co wiąże się z klasą tamtejszych gleb i ukształtowaną wysoką kulturą rolną, jej władze dostrzegały i dostrzegają potrzebę intensyfikacji gospodarczej, czego potwierdzeniem jest utworzenie Brzeskiej Strefy Gospodarczej (BSG) i prowadzone działania na rzecz jej rozwoju.

Koncepcja powstania strefy związana była z budową autostrady A1. W czasie, gdy zapadały rozstrzygnięcia dotyczące budowy autostrady na odcinku Toruń-Stryków samorząd gminy Brześć Kujawski podjął decyzję o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania terenu. Plan obejmujący obszar miejscowości Pikutkowo, gdzie później powstał węzeł autostradowy Włocławek – Zachód, został uchwalony już w maju 2011 roku. Wówczas nie zakładano profilowania działalności gospodarczej na tym obszarze. Nietrudno było dostrzec, iż obszar objęty planem może być znakomitą lokalizacją dla firm logistycznych, wiązano jednak nadzieję, że spotka się także z zainteresowaniem przedsiębiorstw produkcyjnych. Stąd też intuicja ówczesnych władz podpowiadała minimalizację ograniczeń. Sprowadziły się one w zasadzie do zapisu uniemożliwiającego jedynie prowadzenie działalności gospodarczej mogącej mieć znacząco niekorzystny wpływ na środowisko. Władze gminy miały świadomość, że utworzenie i rozwój BSG wymaga wielokierunkowych działań dostosowawczych, w tym poniesienia niemałych nakładów na przygotowanie terenów inwestycyjnych (w ramach uzbrojenia terenów inwestycyjnych gmina Brześć Kujawski w latach 2015–2022 zrealizowała 10 przedsięwzięć inwestycyjnych na łączną kwotę 13,8 mln zł), podjęcia właściwych przedsięwzięć promocyjnych, tworzenia odpowiednich relacji.

Aktywność na wystawach, targach krajowych i międzynarodowych, liczne rozmowy w środowisku biznesowym uświadomiły, że gmina musi być otwarta na wszelkie propozycje prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze strefy i głęboko je rozważać. Przyjęto jako zasadę, iż każdy potencjalny inwestor musi być przyjmowany z należną powagą. Składana propozycja czy formułowane oczekiwania muszą być wnikliwie rozważane, a wszelkie deklaracje gminy dotyczące pomocy i wsparcia muszą uwzględniać rzeczywiste jej możliwości i być bezwzględnie realizowane.

Przedsiębiorstwa prowadzące działalność na terenie Strefy

Obecnie na terenie Strefy prowadzą działalność takie podmioty, jak: LPP LOGISTICS sp. z o.o, RTE, Kongsberg Automotive, Lear, Kleib, Detal-Met, Raben, H&S Steel, Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Tele-Max, Tolmet. Na terenie gminy działają też znaczące dla jej gospodarki przedsiębiorstwa: Kujawska Fabryka Maszyn Rolniczych KRUKOWIAK sp. z o.o., BRZEŚĆ Sipa sp.k., Uzdrowisko Wieniec Zdrój, Efekt Metal Kowalstwo Artystyczne oraz Energy 5 sp. z o.o. BSG wciąż się rozwija, o czym świadczy między innymi zakup gruntu przez kolejne podmioty: Anwis, Radpak, Mistral, TreBud, Lorenc Logistic, Naturtim sp. z o.o., Sławomir Rosiński – transport, Renex, Pneumatic System, Abra, Solar Farm II oraz Mercator Medical SA[1].

[1] Informacje udostępnione przez Gminę Brześć Kujawski.

Tereny inwestycyjne

W aktualnej ofercie brzeskich terenów inwestycyjnych znajdują się działki o różnej powierzchni. Ich podstawowymi atutami są korzystna lokalizacja i pełne uzbrojenie. Obejmuje ona przede wszystkim lokalizacje w Pikutkowie, w tym 6 działek o łącznej powierzchni 10,3 ha, położonych po wschodniej stronie autostrady A1, bezpośrednio przy węźle Włocławek Zachód.

Oferta terenów inwestycyjnych w Pikutkowie w gminie Brześć Kujawski (10,3 ha)

Teren inwestycyjny	Opis
Powierzchnia	10,3 ha
Numery działek	192/2, 191/6, 197/8, 197/10, 197/11, 197/9
Przeznaczenie	Zabudowa produkcyjno-usługowa
Właściciel	Prywatny
Lokalizacja	Pikutkowo
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego	Tak
Specjalna Strefa Ekonomiczna	Nie
Elektryczność	Tak (przy granicy działki)
Wodociąg: – woda przeznaczona do celów socjalnych – woda przeznaczona do celów przemysłowych	 Tak (przy granicy działki) Tak (przy granicy działki)
Kanalizacja	Tak (przy granicy działki)
Gazociąg	Tak (w odległości 10 m)
Droga asfaltowa	Tak (szer. 5,5 m)

Źródło: Brzeska Strefa Gospodarcza, Oferta inwestycyjna, https://inwestuj.brzesckujawski.pl (data dostępu 10.12.2022).

Kolejne lokalizacje dostępne w Pikutkowie dotyczą terenów o powierzchniach: 4,7 ha; 2,12 ha; 5 ha; 2,21 ha; 9,42 ha; 3,13 ha – są to tereny inwestycyjne położone zarówno po wschodniej, jak i zachodniej stronie autostrady A1, a także restauracja z budynkiem mieszkalnym. Ponadto w ofercie gminy Brześć Kujawski znajdują się tereny inwestycyjne położone w Brzeziu (6,79 ha po zachodniej stronie autostrady A1 w pobliżu węzła Włocławek Północ) oraz w Machnaczu (3,25 ha po zachodniej stronie autostrady A1, w sąsiedztwie lokalizacji wybranych wcześniej przez przedsiębiorstwa LPP oraz H&S Steel) (inwestuj.brzesckujawski.pl).

Gmina rozpoczyna starania ukierunkowane na pozyskanie środków na uzbrojenie dalszych terenów inwestycyjnych, zlokalizowanych po wschodniej stronie autostrady A1. Występuje też z kolejnymi wnioskami o wyłączenie terenów z produkcji rolnej.

Korzyści związane z prowadzeniem działalności gospodarczej na terenie Strefy

Inwestycja w Strefie stwarza możliwość skorzystania z ulg i zwolnień podatkowych. Sytuacja na miejscowym rynku pracy oznacza dostęp do kapitału ludzkiego. Nie bez znaczenia jest tu rozwinięta sieć publicznego transportu (aktualnie do Brzeskiej Strefy Gospodarczej kursują 4 linie autobusowe KPTP: 1. Baruchowo – Machnacz przez Gołaszewo – Kruszyn; 2. Chodecz – Machnacz przez Choceń; 3. Nasiegniewo – Brześć Kujawski przez Chełmicę Dużą-Włocławek-Wieniec 4. Izbica Kujawska – Machnacz przez Topólkę, Lubraniec, Brześć Kujawski). Od 2023 roku będzie kursowała kolejna linia komunikacji publicznej: Telążna Leśna – Brześć Kujawski (przez Smólnik, Modzerewo, Włocławek, Brzezie, Wieniec).
Przedsiębiorca inwestujący w Brzeskiej Strefie Gospodarczej może liczyć na wsparcie nie tylko przy realizacji wszelkich procedur administracyjnych, ale również w okresie poinwestycyjnym.

Znaczenie Strefy dla intensyfikacji gospodarczej regionu i perspektywy jej rozwoju

Umiejscowienie Brzeskiej Strefy Gospodarczej na obszarze gminy Brześć Kujawski ma obecnie dla gospodarki regionu kluczowe znaczenie. Dalszy rozwój BSG gmina postrzega jako zasadniczy czynnik jej intensyfikacji gospodarczej i z tym związaną poprawę atrakcyjności inwestycyjnej zarówno powiatu włocławskiego, jak i całego województwa kujawsko-pomorskiego. Obok korzystnego wpływu na miejscowy rynek pracy, a przez to poprawę zamożności lokalnej ludności, Strefa ma niebagatelne znaczenie dla rozwoju społecznego gminy. Przedsiębiorstwa funkcjonujące na terenie Brzeskiej Strefy Gospodarczej aktywnie włączają się w życie lokalnej społeczności.

W powszechnym uznaniu Brzeska Strefa Gospodarcza, a wraz z nią miasto-gmina Brześć Kujawski odniosła sukces. Jak podkreśla jej burmistrz Tomasz Chymkowski:

> *(...) z punktu widzenia funkcjonowania Strefy mamy powody do dumy, jednak jeszcze mnóstwo pracy przed nami. To co się do tej pory udało osiągnąć to efekt długoletniego planowania strategicznego, ciężkiej pracy wielu osób i instytucji, konsekwentnego działania, a czasami również pewnego sprytu, a może nawet przebiegłości w dobrym tych słów znaczeniu (...). Najważniejsza jest prawda, o tym co mamy i co możemy realnie zaoferować inwestorowi. Liczy się tu najbardziej przygotowanie planistyczne, infrastrukturalne, administracyjne oraz dostępność kapitału ludzkiego. Jednocześnie ważna jest pełna otwartość, elastyczność oraz pomoc w sprawach związanych z zakupem gruntu, uzyskaniem stosownych decyzji i zezwoleń. Moim zdaniem jednak najważniejszym czynnikiem jest pełne zaufanie i partnerstwo.*

Możliwość zatrudnienia pracowników w oczekiwanej skali i kwalifikacjach okazała się ważną determinantą decyzji inwestorów o lokalizacji działalności na terenie Brzeskiej Strefy Gospodarczej. Z pewnością rozwój oraz odpowiednie wyprofilowanie szkolnictwa zawodowego i wyższego będą bardzo istotnymi czynnikami dalszej intensyfikacji gospodarczej tego obszaru. Świadczy o tym deklarowana przez wszystkie przedsiębiorstwa Strefy chęć współpracy ze szkołami zawodowymi oraz Państwową Akademią Nauk Stosowanych we Włocławku. W ramach współpracy prowadzone są praktyki zawodowe, organizowane studyjne pobyty młodzieży

w przedsiębiorstwach oraz udzielana przez nie pomoc merytoryczna i finansowa, zwłaszcza dla nowych, pożądanych kierunków kształcenia.

Gmina wysoko ceni też aktywność przedsiębiorstw w zakresie wspierania miejscowych placówek oświatowych.

Wraz z powstaniem Brzeskiej Strefy Gospodarczej w gminie Brześć Kujawski rozpoczął się proces dynamicznej intensyfikacji gospodarczej. Nastąpiła radykalna poprawa jej atrakcyjności inwestycyjnej. Działania gminy znalazły wysokie uznanie, którego wyrazem były liczne nagrody, a wśród nich przyznanie gminie Brześć Kujawski w 2020 roku wyróżnienia w konkursie „Innowacyjny samorząd". W jego uzasadnieniu kapituła konkursu wskazała:

> *Inicjatywa sprawiła, że Strefa stała się rozpoznawalną marką, lokomotywą, która wzmacnia lokalną gospodarkę i pozycję gminy na gospodarczej mapie kraju. Beneficjentami podejmowanych działań są mieszkańcy gminy, inwestorzy, lokalni przedsiębiorcy, ale też lokalne instytucje otoczenia biznesu i podmioty powiązane z biznesem.*

https://2020-innowacyjnysamorzad.pap.pl/laureaci/ (data dostępu: 13.12.2022).

Witryna internetowa: www.inwestuj.brzesckujawski.pl, zawiera wszystkie podstawowe informacje na temat gminy Brześć Kujawski oraz Brzeskiej Strefy Gospodarczej, w tym dostępne zachęty (możliwe do osiągnięcia korzyści), formy wsparcia, aktualną ofertę inwestycyjną.

Głos eksperta

LPP to dziś już nie tylko lider polskiej branży odzieżowej zarządzający pięcioma rozpoznawalnymi markami jak: Reserved, Mohito, House, Cropp i Sinsay. Działalność całej naszej grupy kapitałowej ma obecnie wymiar zdecydowanie bardziej globalny. Nasza oferta dostępna jest już na blisko 40 rynkach, co wymaga nie tylko produkcji udanych kolekcji dopasowanych do różnorodnych preferencji klientów, ale także profesjonalnej, sprawnej i skutecznej logistyki. Tak zrodziła się idea budowy nowoczesnego Centrum Dystrybucyjnego LPP, na lokalizację którego nie bez powodu wybraliśmy Brześć Kujawski.

Bardzo korzystne położenie województwa kujawsko-pomorskiego, a w szczególności Brzeskiej Strefy Gospodarczej, usytuowanej w bezpośredniej bliskości autostrady A1 i węzła A1/A2 były atutem nie do przecenienia. Dostępność atrakcyjnych i przestrzennych działek pod realizację działalności logistycznej, a przy tym duża otwartość dla biznesu i znaczny potencjał ludzki regionu sprawiły, że w ciągu zaledwie kilku miesięcy wznieśliśmy w Brześciu Kujawskim nowoczesny, przyjazny dla środowiska i pracowników obiekt o powierzchni aż 75 tys. m^2. Zaledwie rok później zyskał on tytuł Najlepszego Nowego Magazynu Roku w Europie Środkowo-Wschodniej.

Dziś obecni w regionie nie tylko jako producent odzieży, ale też jako operator logistyczny LPP Logistics, pracodawca i dobry sąsiad, nie zwalniamy tempa. Czując się częścią tego miejsca, mamy potrzebę ciągłego wspierania jego rozwoju, dlatego od samego początku naszej obecności w Brześciu Kujawskim realizujemy program społeczny polegający na organizacji wspólnych inicjatyw na rzecz najmłodszych mieszkańców regionu. Dobre relacje z miejscową społecznością i działającymi tu firmami to solidny fundament pozwalający wspólnie z tutejszymi władzami doskonalić atrakcyjność inwestycyjną tego miejsca. To walor, który buduje potencjał dla kolejnych przedsiębiorców.

Sebastian Sołtys
LPP Logistics – Centrum Dystrybucyjne Brześć Kujawski

VIII.

Analiza SWOT województwa kujawsko-pomorskiego

Mocne strony

- centralne położenie w Polsce i Europie;
- duży areał gruntów inwestycyjnych oferowanych przez Pomorską Specjalną Strefę Ekonomiczną;
- silny potencjał rolniczy, uzdrowiskowy, turystyczny oraz w niektórych dziedzinach przemysłu (celulozowy, chemiczny, rolno-spożywczy, elektromaszynowy, BPO);
- stosunkowo dobra infrastruktura transportowa i komunikacyjna (głównie drogowa i kolejowa);
- korzystna sieć osadnicza (gęstość, równomierność, dogodne położenie ośrodków centralnych, w tym dwóch stolic województwa);
- potencjał energetyczny w zakresie produkcji energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności energii wiatrowej i wodnej oraz powiązanej z produkcją rolną;
- dobry stan środowiska przyrodniczego (stosunkowo duża powierzchnia terenów prawnie chronionych) i walory krajobrazowe;
- relatywnie duże zasoby wód podziemnych na tle Polski.

Słabe strony

- słabo rozwinięta przedsiębiorczość;
- wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza, przede wszystkim w postaci emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych;
- niska innowacyjność regionu widoczna zarówno na poziomie prowadzonej działalności B+R, jak i innowacyjnej, a także liczby zgłoszeń wynalazków i udzielonych patentów;
- relatywnie niewysoki poziom większości uczelni wyższych, niski udział w kształceniu na kierunkach technicznych, biotechnologicznych, informatycznych, medycznych itd.;
- bardzo niskie obłożenie terenów miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego;
- niski potencjał popytowy wyrażony poziomem dochodów pieniężnych ludności;
- brak ukształtowanego, rozpoznawalnego wizerunku województwa;
- niska lokalna dostępność usług medycznych (przychodnie).

Szanse

- aktywność samorządów lokalnych w przygotowywaniu terenów inwestycyjnych;
- otwartość na współpracę terenowych organów administracji rządowej oraz instytucji wsparcia biznesu (K-PUW, RDOŚ, PGWP, RDLP, KOWR, PSSE);
- możliwości związane z odpowiednim zagospodarowaniem doliny Wisły i potencjału Wisły;
- możliwość wykorzystania potencjału logistycznego w związku ze wzrostem znaczenia Gdańska jako portu morskiego oraz wykorzystania dróg wodnych (szlak E-70) i planowanym utworzeniem węzła logistycznego Bydgoszcz;
- realizacja zamierzeń dotyczących poprawy infrastruktury drogowej;
- rozwój sektora rolno-spożywczego;
- wzrost znaczenia energetyki odnawialnej;
- możliwości rozwojowe sektora turystyki zdrowotnej, a zwłaszcza rehabilitacyjnej, medycyny estetycznej, rehabilitacyjnej, odnowy biologicznej;
- coraz większa identyfikowalność zachęt Polskiej Strefy Inwestycji jako aktywnej formy wsparcia rozwoju przedsiębiorczości przez państwo;
- stosunkowo dobrze rozwinięte szkolnictwo zawodowe i techniczne;
- stosunkowo wysoki odsetek osób poszukujących zatrudnienia.

Zagrożenia

- dalece niewystarczająca współpraca Bydgoszczy i Torunia w zakresie działań rozwojowych, zwłaszcza związanych z rozwojem potencjału metropolitalnego;
- wysoce niekorzystne zmiany demograficzne: wyraźne starzenie się populacji, z tym związane konsekwencje podażowe na rynku pracy oraz niski stopień przygotowania potrzeb leczniczo-opiekuńczych osób niepełnosprawnych;
- bliskość dużych i silnych aglomeracji generująca drenaż intelektualny;
- rosnąca dotkliwość niekorzystnych zmian klimatycznych i związane z nią osłabianie potencjału rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego;
- utrwalenie stanu średniego poziomu rozwoju i peryferyzacja ekonomiczna;
- ograniczenia środowiskowe i ekonomiczne w zakresie udrożnienia szklaków wodnych przebiegających przez teren województwa;
- marginalizacja Portu Lotniczego w Bydgoszczy.

Źródło: opracowanie własne.

Wnioski

Liczne szczegółowe wnioski zostały zawarte w treści raportu końcowego. Niżej przedstawia się tylko te, które, zdaniem autorów, najpełniej ilustrują aktualny poziom atrakcyjności inwestycyjnej województwa kujawsko-pomorskiego, a zwłaszcza postulowane do uwzględniania jako najistotniejsze w działaniach zmierzających do poprawy atrakcyjności województwa.

Ocena potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej województwa – definiowanej jako zbiór czynników, które potencjalnie brane są pod uwagę w jego wyborze jako miejsca dokonania inwestycji

Województwo kujawsko-pomorskie zostało uplasowane w klasie C, wspólnie z podlaskim, śląskim, lubuskim, zachodniopomorskim, warmińsko-mazurskim, lubelskim, łódzkim i opolskim. Należy jednak podkreślić, że w 5, z 8 branych pod uwagę, filarach atrakcyjności inwestycyjnej Kujawsko-Pomorskie uzyskało klasę B (infrastruktura społeczna, infrastruktura techniczna, ochrona środowiska, grunty i zasoby lokalowe, zasoby pracy), a tylko w 3 (przedsiębiorczość, innowacyjność, chłonność rynku) klasę C.

W przypadku najważniejszych – według ocen ekspertów – filarów z perspektywy kształtowania atrakcyjności inwestycyjnej, tj. infrastruktury technicznej, zasobów pracy oraz gruntów i zasobów lokalowych, województwo uplasowało się w klasie B. Co więcej, pod względem poziomu infrastruktury technicznej oraz zasobów pracy znalazło się na 5. miejscu wśród województw Polski. Ustalenia te pozwalają wnioskować, że atrakcyjność inwestycyjna województwa na tle kraju jest średnia, ze wskazaniem „aspirująca".

Wśród najważniejszych atutów województwa należy wymienić: centralne położenie w Polsce i Europie; duży areał gruntów inwestycyjnych, w tym w ramach oferty i wsparcia Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej; silny potencjał rolniczy, uzdrowiskowy, turystyczny oraz w niektórych dziedzinach przemysłu (celulozowy, chemiczny, rolno-spożywczy, elektromaszynowy, BPO); stosunkowo dobrą infrastrukturę transportową i komunikacyjną (głównie drogową i kolejową); korzystną sieć osadniczą (gęstość, równomierność, dogodne położenie ośrodków centralnych, w tym dwóch stolic województwa); potencjał energetyczny w zakresie produkcji energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności energii wiatrowej i wodnej oraz powiązanej z produkcją rolną (rozproszona produkcja energii w oparciu o biogaz); dobry stan środowiska przyrodniczego (stosunkowo duża powierzchnia terenów prawnie chronionych, przy jednoczesnej dostępności gruntów na cele prowadzenia działalności gospodarczej) i walory krajobrazowe; relatywnie duże zasoby wód podziemnych na tle Polski; stosunkowo dobrze rozwinięte szkolnictwo zawodowe i techniczne.

Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna województwa kujawsko-pomorskiego jest zróżnicowana. Najwyższym poziomem atrakcyjności inwestycyjnej (klasa A) charakteryzują się 3 powiaty grodzkie – m. Toruń, m. Bydgoszcz, m. Włocławek. W drugiej klasie (klasa B) znajduje się 6 powiatów – 1 grodzki, tj. m. Grudziądz oraz 5 powiatów ziemskich – toruński, bydgoski,

tucholski, włocławski, żniński. W klasie trzeciej (klasa C) uplasowało się aż 13 powiatów – radziejowski, aleksandrowski, nakielski, świecki, inowrocławski, mogileński, sępoleński, grudziądzki, brodnicki, chełmiński, golubsko-dobrzyński, wąbrzeski, rypiński. W najniżej klasie (klasa D) znalazł się 1 powiat – lipnowski.

Rzeczywista atrakcyjność inwestycyjna województwa – ocena inwestorów, którzy podjęli decyzję o wyborze województwa jako miejsca prowadzenia (rozwoju) działalności gospodarczej, a także osób (instytucji) uczestniczących w podejmowaniu tego rodzaju decyzji

Duży odsetek przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym uznaje atrakcyjność inwestycyjną województwa kujawsko-pomorskiego jako wysoką i bardzo wysoką. Biorąc jednak pod uwagę, że podobnie duży okazał się udział oceniających tę atrakcyjność jako średnią, a odsetek oceniających negatywnie był niewielki, zaprezentowane w raporcie wyniki powinny być sygnałem wskazującym na potrzebę podejmowania wszelkich możliwych działań zmierzających do poprawy stanu atrakcyjności inwestycyjnej województwa.

Pozytywny sygnał niosą także dokonywane przez inwestorów oceny trafności wyboru województwa kujawsko-pomorskiego jako miejsca lokalizacji inwestycji. Ponad połowa uczestniczących w badaniu przedsiębiorstw twierdząco odpowiedziała na pytanie – czy podejmując decyzję o lokalizacji ponownie wybraliby województwo kujawsko-pomorskie? Jednak to, że 12,8% respondentów zmieniłoby lokalizację swojej inwestycji, natomiast 31,9% nie ma na ten temat jednoznacznego zdania, powinno być odebrane przez instytucje odpowiedzialne za kreowanie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości w województwie jako sygnał świadczący o konieczności podejmowania dalszych, może bardziej skutecznych działań.

Wyniki zrealizowanych badań potwierdziły, że najważniejszym atutem województwa kujawsko-pomorskiego jest jego centralne położenie geograficzne, wraz z systematycznie poprawiającą się infrastrukturą transportową, i co za tym idzie coraz wyższą dostępnością komunikacyjną. Ta ostatnia wymaga jednak ciągłej uwagi, z uwzględnieniem zarówno poprawy stanu istniejących zasobów, jak i tworzenia nowych, w tym w szczególności w zakresie transportu pasażerskiego (drogowego i kolejowego).

Ważnym czynnikiem, stanowiącym zachętę do inwestowania w województwie kujawsko-pomorskim, są kwalifikacje siły roboczej. Stanowią one drugą w skali ważności determinantę wyboru regionu dla prowadzenia działalności gospodarczej. Wydaje się, że podaż zasobów pracy warunkowana jest cały czas relatywnie wysoką stopą bezrobocia (szczególnie w powiatach sąsiadujących z dużymi miastami), jednak kwestia dostępności kadr posiadających oczekiwane kwalifikacje jest już bardziej złożonym problemem. Najlepiej w tym kontekście rysuje się dostępność pracowników z wyższym wykształceniem ekonomicznym i prawniczym, gorzej natomiast pracowników z wyższym wykształceniem technicznym, a najgorzej

pracowników z zawodowym/średnim wykształceniem technicznym (przy czym nie jest to problem wyłącznie Kujawsko-Pomorskiego). Co więcej, ten ostatni aspekt zwraca uwagę na pewien paradoks, bowiem województwo charakteryzuje się relatywnie wysoką liczbą szkół branżowych I i II stopnia.

Województwo posiada stosunkowo duży areał gruntów inwestycyjnych, w tym terenów dostępnych i odpowiednio przygotowanych z przeznaczeniem na prowadzenie działalności gospodarczej. Z drugiej strony, w szerszej skali, występuje bardzo niskie obłożenie terenów miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Warto podkreślić, że pomimo obserwowanych wzrostów rynkowych, ceny nieruchomości oraz stawki wynajmu i dzierżawy mogą być nadal atutem województwa, tym bardziej, że należą do jednych z najważniejszych determinant lokalizacji inwestycji na jego terenie.

Warto dodać, że wyniki badania eksperckiego wskazały jako ważny czynnik atrakcyjności inwestycyjnej województwa kujawsko-pomorskiego jego potencjał rolniczy, a także infrastrukturę turystyczno-wypoczynkową, sportowo-rekreacyjną i uzdrowiskową. Wysokie znaczenie eksperci przypisali dostępności odpowiednio przygotowanych terenów z przeznaczeniem na prowadzenie działalności gospodarczej, w tym terenów wielkoobszarowych.

W ramach oceny pomocy jaką oferują instytucje rządowe, samorządowe i otoczenia biznesu z punktu widzenia inwestora zagranicznego najkorzystniej ocenione zostały jednostki samorządu terytorialnego i specjalne strefy ekonomiczne.

Z uwagi na stosunkowo wysoki odsetek przedsiębiorstw wskazujących jako czynniki zniechęcające do inwestowania na obszarze województwa: oferowane zachęty podatkowe, kwalifikacje siły roboczej, jakość i sprawność obsługi w urzędach, stan praworządności, potencjał przemysłu regionalnego (pomimo tego, iż większy był odsetek postrzegających je jako czynniki atrakcyjności), wydaje się zasadne uwzględnienie ich wśród barier atrakcyjności.

Większość badanych przedsiębiorstw nie postrzega województwa jako miejsca dostępu do zasobów naturalnych, a te, które przez pryzmat ten oceniały województwo, w połowie uznały go jako czynnik atrakcyjności i barierę atrakcyjności.

Wyniki badania wskazały, że większość objętych nim przedsiębiorstw dobrze ocenia przygotowanie władz samorządowych do współpracy z podmiotami zagranicznymi. Jednak stosunkowo duży odsetek ocen na poziomie dostatecznym, oznacza, że przed samorządami i w tym zakresie stoją jeszcze duże wyzwania.

Dla prowadzonej polityki władz regionu wobec inwestorów wyniki badania niosą ważne przesłanki wskazujące na:

- Tworzenie odpowiedniej oferty edukacyjnej poprzez wychodzące naprzeciw oczekiwaniom inwestorów profilowanie kierunków kształcenia.

- Stałe doskonalenie stanu infrastruktury technicznej oraz społecznej.

- Okazywanie i realizowanie w praktyce przyjaznego stosunku do biznesu oraz doskonalenia obsługi w urzędach.

- Szerokiego stosowania zasad zrównoważonego rozwoju, rozumianego jako działania nie tylko w zakresie ochrony środowiska, ale też w odniesieniu do postępu społecznego oraz wzrostu gospodarczego – te trzy elementy wzajemnie ze sobą połączone to droga prowadząca do dobrobytu obecnych i następnych pokoleń.

- Upowszechnianie dobrych praktyk w zakresie obsługi i udzielania wsparcia przedsiębiorcom, których przykładem jest działalność Oddziału i Biura Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Toruniu i we Włocławku.

Uwzględniając postulaty sformułowane w ramach dwóch przeprowadzonych debat, których kanwą były przedstawione w raporcie wyniki badania, a także dyskusji z przedstawicielami PSSE, jako rekomendacje o bardziej szczegółowym charakterze należy wskazać:

- Kontynuowanie starań o poprawę infrastruktury transportowej (w szczególności drogowej i kolejowej) w kierunku zwiększania dostępności komunikacyjnej województwa, w tym lepszego dopasowania siatki połączeń zewnętrznych, tj. z innymi regionami, ale też wewnętrznych, tzn. w ramach regionu, budowę obwodnic miast i miasteczek oraz modernizację dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych.

- Zintensyfikowanie prac ukierunkowanych na stworzenie platformy multimodalnej (przeładunkowego węzła transportowego) Bydgoszcz – Solec Kujawski oraz utworzenie węzła logistycznego Bydgoszcz z terminalem intermodalnym Bydgoszcz Emilianowo, a także podjęcie starań o pełniejsze wykorzystanie Portu Lotniczego w Bydgoszczy, w tym w zakresie transportu ładunków.

- Wzmocnienie rozwoju szkolnictwa technicznego na wszystkich szczeblach kształcenia, w tym w szczególności na poziomie zawodowym w ramach współpracy z przedsiębiorstwami i Pomorską SSE (otwieranie Centrów Programowania Robotów Przemysłowych m.in. we Włocławku i Grudziądzu w celu kształcenia przyszłej kadry z zakresu programowania i robotyki). Podniesienie stopnia obłożenia terenów miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, uwzględniających w obszarach dedykowanych dla przemysłu i usług możliwość inwestycji w OZE o mocach zbieżnych z zapotrzebowaniem własnym inwestorów.

- Pogłębienie współpracy terenowych organów administracji rządowej oraz instytucji wsparcia biznesu (K-PUW, RDOŚ, PGW WP, WSS-E, RDLP, KOWR, PSSE) w celu realizacji działań na rzecz rozwoju województwa.

- Doprowadzenie do spójności działań promocyjnych instytucji otoczenia biznesu działających w województwie kujawsko-pomorskim na rzecz pozyskania nowych inwestorów i budowania marki regionu na arenie krajowej i zagranicznej.

- Pilną potrzebę uruchomienia środków finansowych z Krajowego Planu Odbudowy celem wdrożenia w województwie szeregu projektów (m.in. dot. zielonej transformacji), funduszy Unii Europejskiej dla realizacji „Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+”.

Metodyka badania

Projekt naukowy, którego wyniki zostały zaprezentowane w niniejszym raporcie objął swym zakresem dwa obszary:

1. Ocenę potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej województwa kujawsko-pomorskiego i jego podregionów oraz
2. Ocenę rzeczywistej atrakcyjności inwestycyjnej województwa kujawsko-pomorskiego.

Ocenę potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej dokonano w drodze zgromadzenia i opracowania informacji i danych prezentowanych w źródłach statystycznych, głównie Bank Danych Lokalnych GUS. Badanie przeprowadzono w I połowie 2022 roku.

Na poziomie województw oraz powiatów ocena została przeprowadzona z uwzględnieniem 8 filarów w ramach 3 następujących grup: środowisko biznesowe, infrastruktura, rynek. Na filary atrakcyjności inwestycyjnej składały się: 1) przedsiębiorczość; 2) innowacyjność; 3) infrastruktura społeczna; 4) infrastruktura techniczna; 5) ochrona środowiska; 6) grunty i zasoby lokalowe; 7) chłonność rynku; 8) zasoby pracy. Każdy z filarów został opisany szeregiem zmiennych diagnostycznych (zastosowano łącznie 49 zmiennych na poziomie województw i 28 zmiennych na poziomie powiatów), które w kolejnym kroku poddano standaryzacji. Wskaźniki charakteryzujące atrakcyjność w ramach poszczególnych filarów zostały obliczone jako średnie arytmetyczne wystandaryzowanych zmiennych diagnostycznych. Wartość potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej województwa i jego powiatów została obliczona jako średnia ważona wartości wskaźników opisujących poszczególne filary. Wagi zostały przyjęte na podstawie badania eksperckiego, do którego zaproszono przedstawicieli świata nauki, przedsiębiorstw, samorządów oraz podmiotów wspierających biznes. Skorzystano z opinii 64 ekspertów. Wyniki badania potwierdziły ważność wszystkich ośmiu filarów. Ukazały jednocześnie jej zróżnicowanie. Jako filary o najwyższym znaczeniu wskazano: „infrastrukturę techniczną" i „zasoby pracy", następnymi w kolejności były „grunty i zasoby lokalowe", „innowacyjność", „infrastruktura społeczna", „przedsiębiorczość". Listę filarów zamknęły: „chłonność rynku" i „ochrona środowiska". Wskazaną kolejność uwzględniono w przypisaniu wag poszczególnym filarom. Podział jednostek statystycznych na klasy atrakcyjności inwestycyjnej (A, B, C, D) został dokonany w oparciu o podział naturalny według metody Jenksa.

Przygotowując koncepcję badania, autorzy uznali, iż opinie i oceny inwestorów, a zwłaszcza inwestorów z zagranicy mających szeroki ogląd atrakcyjności regionów (uwzględniający także potencjalne miejsca lokowania kapitału w skali świata), stanowią szczególnie wartościową podstawę poznania rzeczywistej atrakcyjności regionu.

Badanie rzeczywistej atrakcyjności inwestycyjnej województwa miało charakter badania pierwotnego i zostało przeprowadzone w dwóch etapach w drugiej połowie 2022 roku. W badaniu posłużono się autorskimi narzędziami badawczymi. Do pierwszego, nazywanego „badaniem eksperckim" (w tym badania panelowego i badania uzupełniającego), zaproszono przedsiębiorstwa prowadzące działalność na terenie województwa kujawsko-pomorskiego (zarówno podmioty z kapitałem wyłącznie polskim, jak i te posiadające kapitał zagraniczny) oraz podmioty reprezentujące otoczenie okołobiznesowe – wspomagające rozwój przedsiębiorczości. Natomiast drugim etapem postępowania badawczego objęto wyłącznie

przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego, mające siedzibę na obszarze województwa. Ostatecznie ten etap badania zakończono w dniu 22.11.2022 roku, uzyskując 47 prawidłowo wypełnionych kwestionariuszy. Odnosząc liczbę przedsiębiorstw uczestniczących w badaniu do wskazanej przez GUS (434 przedsiębiorstwa według stanu na koniec 2020 roku) liczby przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym można wskazać, iż w badaniu wzięło udział blisko 11% badanej zbiorowości. Celem realizacji obu etapów było skonfrontowanie ustaleń uzyskanych w drodze oceny potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej województwa kujawsko-pomorskiego z opiniami i doświadczeniami podmiotów funkcjonujących na jego obszarze, w tym w szczególności przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym, które stanowić mogą swoisty barometr warunków prowadzenia działalności w konkretnym regionie. Badania te wzbogacono o studium przypadku gminy Brześć Kujawski.

***

Wyniki badania potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej województwa zostały zaprezentowane i poddane dyskusji w czasie debaty, która odbyła się w dniu 23.06.2022 roku w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy, natomiast wyniki badań rzeczywistej atrakcyjności województwa przedstawiono na debacie zorganizowanej w dniu 8.12.2022 roku w Brześciu Kujawskim. W pierwszej wzięli udział przedstawiciele środowiska naukowego, biznesowego i otoczenia biznesu. Skład uczestników drugiej debaty został powiększony o przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego.

Główne wnioski płynące z dyskusji przedstawiono w raporcie końcowym z wyników badań oraz uwzględniono w analizie SWOT województwa kujawsko-pomorskiego.

Poza wynikami badań autorskich w opracowaniu wykorzystano następujące materiały źródłowe:

Atrakcyjność inwestycyjna województwa kujawsko-pomorskiego, Raport końcowy projektu naukowo-badawczego zrealizowanego przez zespół Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, pod kierunkiem dr hab. inż. Małgorzaty Jaworek, prof. UMK, na zlecenie Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej sp. z o.o., Toruń, styczeń 2023.

Bank Danych Lokalnych GUS, https://bdl.stat.gov.pl/bdl

Godlewska-Majkowska H., Komor A., Zarębski P., Typa M., *Analiza atrakcyjności inwestycyjnej województwa kujawsko-pomorskiego wraz z oceną jego potencjału inwestycyjnego*, Centrum Analiz Regionalnych i Lokalnych, Warszawa 2011.

Invest in Kujawsko-Pomorskie, https://investin.kujawsko-pomorskie.pl/pl/gospodarka-regionu/wojewodztwo-kujawsko-pomorskie.html

Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego, *Odnawialne źródła energii – zasoby i możliwości wykorzystania na terenie województwa kujawsko-pomorskiego*, Włocławek 2009.

Port Lotniczy Bydgoszcz, https://plb.pl

Urząd Regulacji Energetyki, https://www.ure.gov.pl

Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, *Turystyka w województwie kujawsko-pomorskim w 2008 r.*, Bydgoszcz, maj 2009, www.stat.gov.pl/bydgoszcz

https://investin.kujawsko-pomorskie.pl/pl/gospodarka-regionu/wojewodztwo-kujawsko-pomorskie/gospodarka-kluczowe-sektory.html

SEKOCENBUD, Wartość kosztorysowa inwestycji WKI, zeszyt 16/2022, I kwartał 2022.

https://tabelaofert.pl/ceny-nieruchomosci/kujawsko-pomorskie

Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+, Załącznik do uchwały nr XXVIII/399/20 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 grudnia 2020 r.

Brzeska Strefa Gospodarcza, *Oferta inwestycyjna*, https://inwestuj.brzesckujawski.pl

Wywiad bezpośredni przeprowadzony z p. Tomaszem Chymkowskim – Burmistrzem Brześcia Kujawskiego.

Projekt graficzny
Krzysztof Skrzypczyk

Autorzy fotografii:

strona tytułowa – Grudziądz
oraz fotografa na s. 63: Piotr Furman;

pozostałe fotografie:
Michał Kraszewski